

Roosa Mäkelä ja Varpu Teikari

YHTEISÖLLINEN SENIORIASUMINEN

Kouvolan alueen seniori-ikäisten ajatuksia
yhteisöasumisesta

Opinnäytetyö
Sosionomi (AMK)

2017

**Kaakkois-Suomen
ammattikorkeakoulu**

Tekijät	Tutkinto	Aika
Roosa Mäkelä ja Varpu Teikari	Sosionomi	Tammikuu 2017
Opinnäytetyön nimi Yhteisöllinen senioriasuminen Kouvolan alueen seniori-ikäisten ajatuksia yhteisöasumisesta		52 sivua 8 liitesivua
Toimeksiantaja KymiDesign&Business		
Ohjaaja Lehtori Johanna Jussila		
Tiivistelmä <p>Opinnäytetyö toteutettiin osana <i>2019 Kouvolan Asuntomessut ja yhteisöllinen senioriasuminen</i> -valmisteluhanketta. Opinnäytetyön tilaajana toimi KymiDesign&Business. Opinnäytetyön tarkoituksena oli selvittää Kouvolan alueen seniori-ikäisten asukkaiden kiinnostusta yhteisöllistä senioriasumista kohtaan. Samalla selvitettiin ikääntyvien ihmisten näkemyksiä seniori-ian asumisesta ja yhteisöllisyydestä. Aihe on ajankohtainen, sillä Suomessa, kuten muuallakin Euroopassa, väestö ikääntyy. Tämä aiheuttaa painetta kehittämään uudentyyppisiä asumisen muotoja vastaamaan tulevaisuuden seniorien tarpeisiin.</p> <p>Opinnäytetyö toteutettiin osin kvalitatiivisena ja osin kvantitatiivisena tutkimuksena. Tutkimuksessa tutkittiin löytyykö alueelta kiinnostusta yhteisölliseen senioriasumiseen, ja löytyykö kiinnostusta sitoutua yhteisöllisen senioriasumisen suunnitteluun. Lisäksi tutkittiin mitä asioita seniori-ikäiset pitävät tärkeänä ikääntyessä ja asumisessa, ja mitä seniori-ikäiset ajattelevat yhteisöllisyydestä.</p> <p>Kyselytutkimukseen vastasi 32 Kouvolan alueella asuvaa senioria. Kyselytutkimuksen tulosten perusteella alueen seniorit olivat kiinnostuneita yhteisöllisestä asumismuodosta, mutta se oli myös verrattain vieras asumisen muoto. Valmisteluhankkeeseen ei löytynyt tarpeeksi sitoutuvia henkilöitä. Ikääntyessä terveyttä, muistia ja toimintakykyä pidettiin tärkeinä. Tulevaisuuden asumisessa nousivat esiin esteettömyys, mahdollisuus asua omassa kodissa mahdollisimman pitkään ja palveluiden läheisyys. Yhteisöllisyyden katsottiin tarkoittavan sosiaalisia suhteita, muiden auttamista, sekä kuulumista ryhmään ja yhteisöön.</p> <p>Tutkimustulokset eivät ole yleistettävissä, mutta ne voivat olla suuntaa antavia. Tulosten luotettavuutta tukee se, että kyselyllä on tavoitettu oikea ikäryhmä. Näin ollen kyselytutkimuksen tuloksia voidaan pitää oikean suuntaisina ja kuvaavan ainakin osittain Kouvolan alueen seniori-ikäisten mielipiteitä. Opinnäytetyön tutkimustulokset ovat monin osin yhteneväisiä työn teorian kanssa.</p>		
Asiasanat ikäntyminen, senioriasuminen, seniori-ikä, yhteisöasumisen pohjoismainen malli, yhteisöllinen senioriasuminen, yhteisöllisyys		

Authors	Degree	Time
Roosa Mäkelä and Varpu Teikari	Bachelor of Social Services	January 2017
Thesis Title Senior Cohousing Senior Citizens Thoughts Towards Cohousing in Kouvola Region		52 pages 8 pages of appendices
Commissioned by KymiDesign&Business		
Supervisor Johanna Jussila, Senior Lecturer		
Abstract <p>This thesis was executed as a part of <i>2019 housing fair and senior cohousing</i> -preparation project. The objective of the thesis was to find out if there are senior citizens in the Kouvola region, who are interested in senior cohousing. The thesis also surveys which are the elderly people's insights towards housing for senior citizens and community. The topic is current, since in Finland as well as other parts in Europe, population is getting older. This creates pressure for developing new forms of accommodation for the yet increasing needs of senior citizens.</p> <p>The thesis was executed partly as a qualitative and partly as a quantitative research. Research's main questions were: Is there interest in senior cohousing in Kouvola region? Is there interest in committing to planning of a senior cohousing? What senior citizens think is important when aging and also in housing? As an extra question What do senior citizens think about community?</p> <p>Based on the survey, the seniors in Kouvola region were interested in the community as a form of accommodation, although it was a relatively unfamiliar type of accommodation. There was not enough people to commit to this preparation project. The thesis revealed that as people get older health, memory and performance are important topics. The important issues that came to prominence in future housing were housing without obstacles, possibility to live on your own as long as possible and nearby services. According to the thesis, community means social relationships, helping others and being part of a group and community for senior citizens. In this survey there were 32 participants who live in the Kouvola region.</p> <p>Research results are not generalizable, but results can work as a guideline. The survey reached a right age group, which supports the reliability of this research. Therefore results can be treated as a guideline and at least partly describing opinions of senior citizen in Kouvola region. The thesis survey results are in many ways consistent with the theory. The research provided important information for the preparation project. Based on the results, preparation project made a decision not to proceed with the project in this form.</p>		
Keywords aging, senior housing, senior age, senior cohousing, the Nordic model of cohousing, community		

SISÄLLYS

1	JOHDANTO	6
2	IKÄÄNTYVÄ VÄESTÖ	8
2.1	Toimintakyvyn muutokset ikääntyessä	9
2.2	Gerontologia	11
3	SENIORI-IÄN ASUMINEN	11
3.1	Seniorien asumisen toiveita	12
3.2	Yhteisöasuminen - tulevaisuuden asumisratkaisu?	15
4	YHTEISÖASUMISEN POHJOISMAINEN MALLI	16
4.1	Yhteisöllisyys	18
4.2	Yhteisöasuminen maailmalla	20
4.3	Yhteisöasuminen Suomessa	22
4.4	Yhteisöllisten asumismuotojen piirteitä	23
4.5	Aktiiviset Seniorit ry ja kiinnostus yhteisöasumiseen	25
5	TUTKIMUKSEN LÄHTÖKOHTA JA TOTEUTUS	27
5.1	Tavoite ja tutkimuskysymykset	28
5.2	Tutkimusmenetelmät ja aineiston kerääminen.....	29
5.3	Aineiston analysointi	31
5.4	Eettisyys ja luotettavuus	32
6	KYSELYTUTKIMUKSEN TULOKSET	34
6.1	Vastaajien taustatiedot	34
6.2	Kiinnostus ja sitoutuminen	35
6.3	Ikääntyessä tärkeät tekijät	36
6.4	Asuminen.....	38
6.5	Asuinalueen merkitys.....	38
6.6	Asuinympäristön tekijöiden vaikutus.....	39
6.7	Yhteisöllisyys	40
7	JOHTOPÄÄTÖKSET	41

7.1	Kiinnostus yhteisöllistä senioriasumista kohtaan	41
7.2	Kiinnostus senioriyhdistyksen perustamiseen	42
7.3	Tärkeää ikääntyessä ja asumisessa	44
7.4	Vastaajien ajatuksia yhteisöllisyydestä	46
8	POHDINTA	46
	LÄHTEET	50
	LIITTEET	
	Liite 1. Seniori-ikänsä asuminen -kyselytutkimus	

1 JOHDANTO

Länsimaissa ihmisten eliniänodote kasvaa jatkuvasti. Tänä päivänä juuri vanhuuseläkeiän saavuttanut on usein täysissä voimissaan ja toimintakykyinen. Tämä ikäryhmä muodostaa niin kutsutun *kolmannen iän*. Kolmannen iän käsitettä vanhuudentutkijat ovat kuvanneet käsittämään ikävuosia 55 - 80. Kolmanteen ikään liitetään usein eläkkeelle siirtyminen, suurimpien paineiden kuten urapaineiden hellittäminen, autonomia, kulttuurin kulutus, toimintakyvyn ylläpito ja vapaus. (Dahlström & Minkkinen 2009, 38 - 39, 82.) Terminologiassa on keskusteltu vanhus-sanan arvolatautuneisuudesta, ja monesti tutkijat käyttävätkin mieluummin käsitteitä ikääntyvä, ikääntynyt tai ikäihminen. Suomen lainsäädännössä ikääntynyt väestö käsittää väestöä, joka on oikeutettu saamaan vanhuuseläkettä. (Mäki-Petäjä-Leinonen 2013, 29.) Tässä opinnäytetyössä käytämme kolmatta ikää elävästä väestöstä käsitteitä *seniorit*, *seniori-ikäiset* ja *ikääntyneet*.

Väestön ikääntyminen tarkoittaa sitä, että ikääntyneiden määrän kasvaessa yhteiskunnassa työikäisten osuus laskee. Tätä kutsutaan *väestölliseksi huoltosuhteeksi*. Väestön ikärakenteen kehityksen vuoksi Suomen sosiaali- ja terveydenhuollon palvelurakenne on muutospaineen alla, jotta tulevaisuuden palveluntarpeeseen pystyttäisiin vastaamaan. Tällä hetkellä useat eri tahot tekevät selvitystyötä siitä, millä tavoin kunnat, yritykset ja kolmas sektori pystyisivät luomaan ja kehittämään uusia palveluasumisratkaisuja. (Hämäläinen, Kojo, Lanne, Reisbacka & Rytkönen 2013, 8 - 9.)

Ikääntyneiden asumisesta käydään keskustelua monesti kodin ja laitosmaisen palveluasumisen välillä, pohtimatta laajemmin muita vaihtoehtoja. Suomessa vaihtoehtoisista asumisen muodoista senioritalot ovat yleistyneet viime vuosina; ne sijaitsevat usein palveluiden lähellä ja talot ovat rakennettu esteettömiksi. Helsinkiin rakennettiin Suomen ensimmäinen yhteisöllinen senioritalo Loppukiri vuonna 2006. Yhteisöllinen senioritalo eroaa tavallisesta senioritalosta siten, että taloa asuttaa yhteisö. Seniorit asuvat omissa yksityisasunnoissaan, mutta heidän käytössään ovat myös yhteiset tilat. Arkea ja yhteistyötä jaetaan yhteisten sopimusten mukaisesti: tämä voi tarkoittaa esimerkiksi yhteistä ruuanlaittoa tai yhteistilojen siivousta. Yhteisötaloissa ei tavallisesti ole henkilökuntaa, vaan asiat hoidetaan yhteistyöllä. Talossa yhteisöllisyys toteu-

tuu sopimusten mukaisesti, kunnioittaen jokaisen asukkaan oikeutta yksityisyyteen. Malli yhteisöasumiselle on otettu ulkomailta. Esimerkiksi Tanskassa ja Ruotsissa seniorien yhteisöasuminen on tavallista ja yhteisöllinen asuminen on toteutunut menestyksekkäästi jo vuosikymmeniä.

Tämä opinnäytetyö on toteutettu osana KymiDesing&Businessin 2019 *Kouvolan Asuntomessut ja yhteisöllinen senioriasuminen* -valmisteluhanketta. Kouvolassa järjestetään vuonna 2019 Asuntomessut, ja niitä varten selvitetään tarvetta rakentaa yhteisöllinen senioritalo yhdeksi messukohteeksi. Tämän opinnäytetyön tutkimus on toteutettu valmisteluhankkeen toimeksiantona.

Löysimme opinnäytetyön aiheen ammattikorkeakoulun aihepankista tammi-kuussa 2016. Valmisteluhanke kokosi seniorityöstä kiinnostunutta moniammatillista opiskelijatyöryhmää. Ryhmään haettiin sosionomi- ja geronomiopiskelijoita, ja olimme molemmat aiheesta kiinnostuneita. Valmisteluhankkeen käynnistyessä opinnäytetyölle ei ollut valmista aihetta, vaan se muotoutui alkuvuoden palaverien saatossa. Koska valmisteluhankkeelle oli ensiarvoisen tärkeää saada tietää alueen seniorien kiinnostus yhteisöllistä senioriasumista kohtaan, päädyimme tekemään aiheesta tutkimuksen osaksi opinnäytetyötä. Tutkimuksessa selvitämme, löytyykö alueella kiinnostusta ja tarvetta yhteisölliselle senioritalolle ja onko alueella hankkeen suunnitteluun sitoutuvia senioreita. Tutkimustulostemme valossa valmisteluhanke tekee päätöksen asuntokokonaisuuden rakentamisen tarpeesta. Tutkimuksella on myös selvitetty seniori-ikäisille tärkeitä asioita ikääntyessä ja asumisessa sekä sitä, millaisia ajatuksia heillä on yhteisöllisyydestä.

Opinnäytetyössä käsittelemme ensin ikääntymistä ja sen vaikutuksia niin yhteiskunnan kuin yksilön kannalta tarkasteltuna. Käsittelemme tarkemmin niitä asioita, jotka liittyvät asumiseen ikääntyessä. Esittelemme aiheesta tehtyjä tutkimuksia ja sitä, millaisia asenteita seniori-ikäisillä on asumistaan kohtaan. Myöhemmin opinnäytetyössä esittelemme, miten yhteisöllinen asumismuoto voi olla tukemassa yksilön kokonaisvaltaista hyvinvointia. Käsittelemme termiä *yhteisöasumisen pohjoismainen malli*. Tämän jälkeen työ etenee Suomen ensimmäisen yhteisöllisen senioritalo Loppukirin esittelyyn. Seuraavaksi etenemme kuvaukseen opinnäytetyön toteuttamisesta, kyselytutkimuksen tuloksiin, johtopäätöksiin ja päätämme työmme pohdintaan.

Keskeiset käsitteet opinnäytetyössämme ovat seniori-ikä, ikääntyminen, senioriasuminen, yhteisöllinen senioriasuminen, yhteisöasumisen pohjoismainen malli ja yhteisöllisyys.

2 IKÄÄNTYVÄ VÄESTÖ

Suomessa väestö vanhenee suurten ikäluokkien ikääntyessä ja samaan aikaan työikäisten kansalaisten määrän arvioidaan pienenevän. Yli 65-vuotiaiden osuus väestöstä on arvioitu nousevan 26 prosenttiin vuoteen 2030 mennessä. Vuonna 2012 se on ollut 18 prosenttia. Vuoteen 2060 mennessä tämän ikäryhmän osuus väestöstä on arvioitu kipuavan jo 28 prosenttiin. (Suomen virallinen tilasto 2012.) On arvioitu, että noin kaksi kolmasosaa tulevaisuuden senioreista elää suotuisaa vanhenemista. Se tarkoittaa, että he kokevat terveytensä, sosiaaliset suhteensa ja taloutensa ainakin kohtalaisina. (Hämäläinen ym. 2013, 20.)

Väestön ikääntymisellä on suora vaikutus yhteiskunnan kokonaiskehitykseen. Suuret ikäluokat eli 1940- ja 1950-luvuilla syntyneet kansalaiset ovat jo siirtyneet tai siirtymässä eläkkeelle. Heidän jälkeen syntyneet ikäluokat eivät ole määrällisesti yhtä suuria, eli työssäkäyvien kansalaisten määrä on pienempi. Tämä nostattaa julkisia kokonaismenoja ja saattaa luoda painetta valtion taloudelle, joka voi näkyä esimerkiksi tarpeena kiristää verotusta. Työikäisten määrän suhteellinen lasku vaikuttaa myös poliittiseen päätöksentekoon esimerkiksi maahanmuuttopolitiikan kehittämisenä. Veropaineiden keskiössä ovatkin juuri tulevaisuuden maahanmuutto-, koulutus- ja työvoimapolitiikat. (Väestön ikärakenne 2016.) Esimerkiksi maahanmuuttoa kehittämällä pyritäisiin saamaan lisää työssäkäyviä veronmaksajia Suomeen.

Verotuksen avulla julkisten järjestelmien ylläpito ja kehitys mahdollistuu. Ikääntyessä ihmisen toimintakyky saattaa kokea muutoksia ja tällöin julkinen terveydenhuolto ja sairaanhoito voivat muuttua yksilölle entistä tärkeämmäksi. Väestön ikääntyminen ei kuitenkaan automaattisesti aiheuta valtavaa painetta julkisille hyvinvointipalveluiden sektorille, vaan se riippuu nykyisten ja tulevien seniorien kokonaisvaltaisesta hyvinvoinnista (Väestön ikärakenne 2016). Se, millainen paine tulevaisuudessa syntyy julkisen sektorin terveyspalveluihin, riippuu myös vuonna 2019 voimaan astuvasta sosiaali- ja terveyspalveluiden

uudistuksesta. Siinä vastuu palveluiden järjestämisestä siirtyy maakuntajaon mukaisesti ja yksityiset palveluntarjoajat nousevat tasavertaisempaan asemaan julkisen puolen palveluiden kanssa. Sosiaali- ja terveystalouden uudistuksen tarve liittyy muun muassa väestön ikääntymiseen.

2.1 Toimintakyvyn muutokset ikääntyessä

Ikääntymiseen voi liittyä monenlaisia tunteita ja myös huolenaiheita. Monia saattaa huolettua yksin jääminen, oman terveydentilan kehitys, toimintakyvyn muutokset ja pärjäämisen tunne saattaa horjua arkisten askareiden muuttuessa haastavammiksi. Ikääntyvien aktiivisuuden säilyttäminen on erittäin tärkeää omanarvontunnon hallintaan. Tätä aktiivisuutta voi olla oman arjen hallinta ja siinä pärjääminen. (Hämäläinen ym. 2013, 38.)

On muistettava, että senioreista puhuttaessa ikä ei ole määrittävä tekijä, vaan luokittelussa on syytä kiinnittää huomiota henkilön toimintakykyyn ja sen ulottuvuuksiin (Hämäläinen, Kojo, Lanne, Reisbacka & Rytönen 2013, 18). Sosiaali- ja terveydenhuollon laitos määrittelee toimintakyvyn ihmisen fyysisiksi, psyykkiseksi ja sosiaalisiksi edellytyksiksi selviytyä itselleen merkittävistä ja välttämättömistä jokapäiväisen elämän toiminnoista (Mitä toimintakyky on 2016.)

Toimintakyky koostuu monesta osa-alueesta, jotka liittyvät toisiinsa yksilön sekä ympäristön näkökulmasta. Arjessa selviytymisen kannalta tärkeä fyysinen toimintakyky jakautuu fysiologisiin ominaisuuksiin, kuten lihas- ja kestävyyskuntoon, nivelten toimintaan ja kehon hallintaan, sekä aistitoimintoihin eli näköön ja kuuloon. (THL 2016.) Vaikka ihminen ikääntyisi suotuisasti, fyysinen vanheneminen saattaa aiheuttaa muuttuvia tarpeita erityisesti asumisessa ja laajemmin asuinympäristössä. Arkiset askareet saattavat muuttua raskaammiksi ja väsyttävämmiksi. Toisten ihmisten apua saatetaan kaivata useammin erityisesti hyvää fyysistä kuntoa ja tasapainoa vaativissa askareissa.

Elämänhallintaan ja sosiaalisessa ympäristössä pärjäämiseen vaikuttaa ihmisen psyykinen toimintakyky. Se koostuu kyvystä tuntea, käsitellä ja ottaa vastaan tietoa, käsitellä ja kokea itsensä ja ympäristön suhdetta, sekä suunnitella ja ratkaista elämäänsä koskevia asioita. Psyykkiseen toimintakykyyn vaikuttavat useat kognitiiviset kyvyt kuten muisti, tarkkaavaisuus, hahmottaminen

ja ongelmien ratkaisu. (THL 2016.) Ikääntyneiden omatoimisuuden edellytykset ovat parantuneet lähivuosina, kun kognitiivinen toimintakyky ja perustoinnista suoriutuminen ovat parantuneet (Alastalo & Noro 2014, 39).

Yksilön sosiaalinen toimintakyky näkyy vuorovaikutustilanteissa esimerkiksi aktiivisuutena ja yhteiskuntaan osallistujana (THL 2016). Ikääntyneiden osallistuminen erilaiseen harrastustoimintaan on lisääntynyt, ja se voi vaikuttaa positiivisesti yksilön elämänlaatuun. Sosiaalinen aktiivisuus tukee mielenterveyttä. (Alastalo & Noro 2014, 39.) Samaan aikaan kuitenkin ikääntyneiden yksinäisyys on yleinen ongelma. Kokemus yksinäisyydestä voi johtaa elämänlaadun heikentymiseen, terveyspalvelujen kasvavaan tarpeeseen, sekä altistaa erilaisille sairauksille. (Kautiainen, Pitkälä, Routasalo, Savikko & Tilvis 2005, 5.) Suomen Mielenterveysseura arvioi internetsivuillaan, että joka kolmas yli 65-vuotias tuntee itsensä toisinaan yksinäiseksi. Sen sijaan jatkuvaa yksinäisyyttä kokee vain 4 - 5 prosenttia. (Yksin asuminen ja yksinäisyys yleisiä ikääntyessä.) Ulkoilumahdollisuuksien puute lisää yksinäisyyttä ja ympäristön esteettömyyteen panostaminen tukee sosiaalisen verkoston ylläpitämistä (Hämäläinen ym. 2013, 26).

Näyttäisi siltä, että kokemus yksinäisyydestä lisääntyisi iän myötä, mutta se ei ole sellaisenaan selittävä tekijä. Ikääntyessä sosiaalinen verkosto usein kutistuu puolison, ystävien tai molempien ikääntyessä, sairastuessa tai kuollessa. Sosiaalisten kontaktien tyydyttävyyttä näyttäisi kuitenkin olevan tärkeämmässä roolissa kuin niiden määrä. Runsas sosiaalinen osallisuus ja muu yhteydenpito omaan ikäryhmään, sekä sosiaalisille suhteille asetettujen odotusten täyttyminen vaikuttaisi olevan suojaava tekijä yksinäisyyttä vastaan. Yksinäisyyden lievittämisessä juuri omien ikätovereiden merkitys onkin todettu merkityksellisemmäksi kuin vaikka lasten tai sukulaisten. (Kautiainen, Pitkälä, Routasalo, Savikko & Tilvis 2005, 9 - 10.)

Yksinäisyys voidaan määritellä yksilön subjektiiviseksi kokemukseksi tyydyttävien ihmissuhteiden puuttumiseksi. Kokemus yksinäisyydestä on sidoksissa yksilön odotuksiin ja kulttuurikontekstiin. Täten ihminen voi tuntea olonsa yksinäiseksi myös ihmisten ympäröimänä. Yksinäisyydessä on eri ulottuvuuksia. Yksi on edellä mainittu subjektiivinen kokemus, joka ei automaattisesti liity sosiaaliseen eristyneisyyteen. Toinen ulottuvuus on kokemus yksinäisyyden

epämiellyttävydestä ja kolmas yksinäisyyden taustalla oleva sosiaalisten suhteiden puuttuminen tai vähyys. Yksinäisyyden kokemus voi olla myönteistä tai kielteistä. Kielteinen kokemus voi aiheuttaa kärsimystä ja yksinäisyyden tunne on sidoksissa masentuneisuuteen. (Kautiainen, Pitkälä, Routasalo, Savikko & Tilvis 2005, 8.)

2.2 Gerontologia

Tieteenalana gerontologia tutkii ihmisen vanhenemista. Tutkimusta tehdään tarkastellen vanhenemista sosiaalinen, psykologinen ja biologinen näkökulma huomioiden. Vanhenemisen tutkimuksella tavoitellaan ikääntymiselle parempia edellytyksiä, siten että ikääntyminen voisi tapahtua hyvin, autonomisesti, terveyden sekä toimintakyvyn säilyttäen. Suomessa yliopistot ja niiden laitokset tekevät sekä keskenään että kansainvälisten yliopistojen kesken gerontologista koulutus- ja tutkimustyötä. Alan koulutuksessa keskitytään siihen, miten ihmisen elintavat, erityisesti liikunta, vaikuttavat vanhetessa terveyteen ja toimintakykyyn. (Jyväskylän yliopisto.)

Jyväskylän yliopiston Gerontologian tutkimuskeskuksessa tehdyn tutkimuksen mukaan asumisen ja ympäristön esteettömyys on ikääntyville tärkeää liikkumisen ja ulkoilun kannalta. Yliopistotutkija Erja Portegijsin mukaan ulkoilun merkitys on oleellista aktiivisuuden sekä toiminaan osallistumisen kannalta. Ulkona liikkuminen on siis ikääntyessä tärkeä tekijä toimintakyvyn ja terveyden säilyttämiseksi. (Gerontologian tutkimuskeskus 2016.)

3 SENIORI-IÄN ASUMINEN

Suomen vanhuuspoliittinen linjaus on jo pidemmän aikaa ollut se, että ikääntyneet asuisivat mahdollisimman pitkään omissa yksityisasunnoissaan ja he saisivat tarvitsemansa hoidon ja hoivan myös sinne. Pahimmillaan tämä malli asettaa ikääntyneen ahdistavaan tilanteeseen, jossa kotona asutaan, vaikka siihen ei enää kykenisi ilman toisen ihmisen jatkuvaa apua ja valvontaa. Tällöin olisi arvioitava ikääntyneen turvallisuutta ja perusoikeuksiensa toteutu-

mista. (Dahlström & Minkkinen 2009, 11, 120 - 121.) Vanha ei ole enää perinteisessä mielessä vanha. Tulevat seniorit ovat elämäntavoiltaan kulutuskeskeisempiä, aktiivisempia ja kansainvälisempiä. Tulevaisuudessa sosiaaliset verkostot voivat olla monimuotoisempia, kun erilaistuvat perhemuodot ja taustat työssä ja koulutuksessa muokkaavat niitä. Erilaiset kyvyt, tiedot ja taidot ovat paremmalla tasolla kuin ennen, ja ne saattavat säilyä pidempään. Tästä syystä tulevien seniorien elämänhallinta voi olla parempaa. Tulevat seniorit ovat myös tottuneet vaikuttamaan yhteiskunnassa ja täten he saattavat olla vaativia asiakkaita. (Hämäläinen ym. 2013, 20.)

lökkäiden ihmisten asumisratkaisuihin keskustellaan melko kaksijakoisesti kodin ja laitoksen välillä pohtimatta laajemmin kolmatta vaihtoehtoa. Kotiin sulkeminen perushoivan varassa asettaa kysymyksiä mielekkäälle, hyvälle ja ihmisarvoiselle elämälle. (Dahlström & Minkkinen 2009, 11, 120 - 121.) Ikääntyneille on olemassa erilaisia asumismuotoja ja niille nimityksiä, kuten vanhainkoti, hoitokoti, palvelutalo, senioriasunto. Ikääntyvät kokevat senioritalon ja -asunnon näistä nimityksistä mieluisimmaksi ja sopivimmaksi. Senioritalot ovat tarkoitettu ennalta määritellyn ikärajan ylittäneille henkilölle, esimerkiksi yli 55-vuotiaille. Asuminen senioritalossa voi tapahtua vaihtelevilla omistussuhteilla ja ne voivat olla vuokra-, asumisoikeus- tai omistusasuntoja. Asunnot voivat olla myös yksityisiä tai yleishyödyllisen yhdistyksen omistamia. Senioritaloissa ei välttämättä ole palveluja, vaan ne voivat olla sijainniltaan keskeisellä paikalla palveluiden tuntumassa. Usein senioritalot sisältävät asuinhuoneistojen lisäksi yhteistiloja ja esteettömyyteen on kiinnitetty huomiota. (Hämäläinen ym. 2013, 27.)

3.1 Seniorien asumisen toiveita

Innovaatorahoituskeskus Tekes on rahoittanut tutkimushankkeen Tulevaisuuden palvelukoti – seniori-ikäisten integroidut turvapalvelut. Osana hanketta toteutettiin kirjallisuuskatsaus Ikäihmisen tulevaisuuden asuminen. Kirjallisuuskatsauksen teettämän tutkimuksen mukaan ikääntyessä tulevaisuuden suunnittelua lykätään usein eteenpäin. Seniorit kokevat silti, että tulevaa olisi suotavaa pohtia, jotta esimerkiksi vanhuusiän asumista koskevat päätökset tulisi

tehtyä tarpeeksi ajoissa. Juurikin asuinympäristön pohtiminen varhain on tärkeää, sillä asuinympäristön tuttuus on tärkeä turvallisuuden tunteeseen vaikuttava tekijä vanhuusiässä. (Hämäläinen ym. 2013, 38.)

Tutkimuksissa seniorien on havaittu olevan tyytyväisiä vähään, haluavan asua kotona ja pitävän yllä sosiaalisia suhteita läheisiinsä. Asumisessa esteettömyys ja tutut asiat ovat myös tärkeitä ja moni ikääntyvä on kiinnostunut erilaisista ostopalveluista, kuten siivous- ja ateriapalveluista. (Hämäläinen ym. 2013, 26, 38.) KÄKÄTE, eli Käyttäjälle kätevä teknologia, on selvittänyt Ikäänntyminen ja asuminen 2012 -kyselytutkimuksessa 55 - 74-vuotiaiden suomalaisten asumistarpeita ja -toiveita. KÄKÄTE on Raha-automaattiyhdistyksen rahoittama projekti, joka toimi vuosina 2010 - 2014. Projekti toteutettiin yhteistyössä Vanhustyön keskusliiton, Vanhus- ja lähimmäispalveluiden liiton kanssa. Projekti selvitti, miten teknologiaa voisi käyttää paremmin tukena ikäihmisten kotona asumisessa, toimivassa arjessa ja vanhustyössä. (Tietoa KÄKÄTE-projektista.)

Amerikkalaiset seniorit haaveilevat usein turvallisesta asuinympäristöstä, joka on kohtuuhintainen, esteetön ja jossa kaikenikäiset ihmiset tuntevat toisensa ja ovat valmiita auttamaan toisiaan. Todellisuus ja toiveet eivät usein kohtaa. Välimatkat saattavat olla pitkiä ja auton omistaminen välttämätöntä. Auto ajetaan usein suoraan talliin näkemättä naapureita; luonnollisia sosiaalisen kohtaamisen areenoja ei välttämättä ole. Amerikassa suuri osa ihmisistä asuu yksin ja esimerkiksi yksinasuvia naisia on enemmän kuin miehensä kanssa asuvia naisia. Kuten Euroopassa, myös Amerikassa väestö ikääntyy ja ikääntyneiden osuus väestöstä on arvioitu nousevan kahteenkymmeneen prosenttiin vuoteen 2030 mennessä. (Durrett 2009, 7 - 9.)

Ikäänntyminen ja asuminen 2012 -tutkimuksen mukaan asunnon tai lähiympäristön kannalta erittäin tärkeinä ominaisuuksina 61 prosenttia vastaajista piti mahdollisuutta oleskella parvekkeella, terassilla tai pihalla. Oma rauha ja yksityisyys olivat erittäin tärkeää 56 prosentille ja palveluiden, kuten apteekin ja kaupan läheisyys oli tärkeää 55 prosentille. Asunnon esteettömyys ja turvallisuus olivat tärkeää 49 prosentille. Tutkimuksen mukaan vastaajaryhmässä eniten huolta herätti terveydentilan heikentyminen siinä määrin, että muut joutuvat tekemään päätöksiä puolesta. (Ikäänntyminen ja asuminen 2012.)

Tutkimuksen mukaan ikääntyessä mieluisimmaksi asumismuodoksi 55 - 74-vuotiaat vastaajat ilmoittavat rivi- tai kerrostalossa sijaitsevan omistusasunnon (32 %). Tavallisen omakotitalon koki mieluisimmaksi 22 prosenttia. 15 prosenttia koki mieluisimmaksi vaihtoehdoksi omistusasunnon yli 55-vuotiaille tarkoitettussa senioritalossa. Kun ikää tulee lisää ja toimintakyky heikkenee, kaksi kolmasosaa arvioi asuvansa todennäköisimmin omassa asunnossaan kuten nykyisinkin. Monet arvioivat, että tilanteen mukaan he voisivat myös muuttaa palveluiden äärelle ja mahdollisesti pienempään asuntoon. (Ikääntyminen ja asuminen 2012.)

Ikäihmisen tulevaisuuden asuminen -tutkimukseen osallistuneiden henkilöiden asumista koskevia toiveita olivat vaivattomuus, esteettömyys, palveluiden läheisyys ja yhteisöllisyys. Palveluiden läheisyys koettiin tärkeänä, jotta kulkeminen muiden ihmisten pariin olisi vaivattomampaa ja oma aktiivisuus säilyisi. Yhteisöllisyyden kaipuu johtui turvallisuuden tunteen hausta ja tunteesta säilyttää oma tarpeellisuus. Tutkimukseen osallistuneet kuvasivat vanhuusikänsä ihanneasumista siten, että ympäristö olisi esteetön ja että ulkoilumahdollisuudet olisivat hyvät ja turvalliset. Lisäksi he toivoivat lastensa asuvan lähellä ja että kulkuyhteydet olisivat toimivat. Myös palveluiden läheisyys koettiin tärkeäksi, samoin tuttu asuinympäristö, oma rauha ja yksityisyys ja apuvälineiden saatavuus sekä harrastusmahdollisuus. Toiveet palveluiden läheisyydestä ovat vetäneet seniori-ikäisiä kaupunkien keskustoihin tai muuten palveluiden läheisyyteen. (Hämäläinen ym. 2013, 38.)

Tutkimuksen mukaan vastaajille oli tärkeää säilyttää oma päätösvalta mahdollisimman pitkään (Hämäläinen ym. 2013, 38). Aktiiviset Seniorit ry on rakennuttanut yhteisiä senioritaloja Suomessa. Yhdistyksen perustajille oli tärkeää tehdä itsenäinen ratkaisu vanhuusiän asumisestaan siinä vaiheessa, kun he olivat vielä siihen kykeneviä. Lisäksi he halusivat tehdä ratkaisun silloin, kun he olisivat vielä kykeneviä sopeutumaan uuteen asumisympäristöön ja naapureihin. Päätöksen taustalla vaikuttivat kokemukset omista vanhemmista, jotka olivat tehneet ratkaisunsa liian myöhäisessä vaiheessa. (Dahlström & Minkkinen 2009, 30.) Aikuisella ihmisellä on täysimääräinen, absoluuttinen itsemääräämisoikeus eikä ikä itsessään ole olennainen osa tehtäessä omaa itseään tai omaisuuttaan koskevia päätöksiä. Henkilöä koskevasta itsemääräämisoikeudesta on säädetty useammassa eri laissa, kuten esimerkiksi perustuslain

perusoikeussäännöksissä. Lain tarkoituksena on suojata yksilöä muiden ihmisten väliintulolta yksilön tehdessä päätöksiä omaa elämäänsä koskien. Vanhuspalvelulaissa ei ole kuitenkaan suoranaisesti määritelty iäkkään ihmisen itsemääräämisoikeutta. (Mäki-Petäjä-Leinonen 2013, 43 - 44.)

3.2 Yhteisöasuminen - tulevaisuuden asumisratkaisu?

Yhteisöllistä senioriasumista on tarjottu yhdeksi tulevaisuuden asumisratkaisuksi ikäihmisille (Tietoa KÄKÄTE-projektista). Kyselytutkimuksen perusteella 75 - 80-vuotiaista vain noin puolet luottaa yhteiskunnan ja asuinkunnan tarjoamaan apuun ikääntyessään. Vastaajista 79 prosenttia luottaa saavansa apua omilta lapsiltaan tai muilta lähiomaisilta, 57 prosenttia ystäviltä, 53 prosenttia kunnalta. Naapuriapuun luottaa 48 prosenttia vastaajista, kun yhteiskuntaan luottaa 45 prosenttia. Järjestöjen ja yhteisöjen apuun luottaa 21 prosenttia vastaajista. (Ikääntyminen ja asuminen 2012.)

Projektin tutkimustulosten mukaan 75 - 80-vuotiaista peräti 56 prosenttia suhtautuu myönteisesti yhteisöllistä asumismuotoa kohtaan. Ikääntyessä 28 prosenttia haluaisi asua talossa, jossa on mahdollisuus yhteisöllisyyteen, kuten yhdessäoloon ja arkiaskareiden hoitoon. Myös 28 prosenttia vastaajista näkee tämän vaihtoehdon mahdollisena. Yhteisölliseen asumiseen suhtautuivat myönteisesti erityisesti maaseudulla puolisonsa kanssa asuvat, sekä Itä- ja Pohjois-Suomessa asuvat henkilöt. Sen sijaan pääkaupunkiseudulla ja yksin asuvat henkilöt suhtautuivat muita kielteisemmin tämän kaltaiseen asumismuotoon. Tutkimustuloksiin uskottiin vaikuttavan sen, että kaupungissa asuvilla ei ole yhtä usein mallia eri sukupolvien yhteisasumisesta ja arjen jakamisesta. (KÄKÄTE 2012.) Ikääntyminen ja asuminen 2012 -tutkimuksessa 55 - 74-vuotiaista vastaajista kahdeksan prosenttia on kiinnostunut yhteisöllisestä asumismuodosta. (Ikääntyminen ja asuminen 2012.)

Yhdysvaltalainen arkkitehti Charles Durrett uskoo yhteisöllisen senioriasumisen ratkaisevan monia ikääntyneiden ongelmia. Hänen mukaansa yhteisöasuminen vähentää asumisesta muodostuvaa vastuuta ja voi parantaa elämänlaatua. Yhteisöasumisyhteisöt ovat aina uniikkeja ja asukkaidensa näköisiä; tämä tekee eron muihin ikääntyneiden asumisratkaisuihin. Esimerkiksi palvelutaloissa toiminta on suunniteltu ikääntyneille, ei ikääntyneiden kanssa. Tämä

saattaa aiheuttaa sen, että toiminta ei aina vastaa asukkaiden toiveita tai tarpeita. Durrett kuvaa yhteisötaloissa asuvia ihmisiä realistisiksi. He ovat hyväksyneet ikääntymisensä ja sen mukanaan tuomat muutokset itsessään. He eivät koe, että muutto yhteisötaloon olisi periksi antamista vanhenemiselle, vaan se nähdään uusien kokemusten etsimistä ja uuden opettelua. (Durrett 2009, 9, 15 - 16.)

Yhteisöllinen senioriasuminen voi olla parantamassa asukkaan elämänlaatua esimerkiksi tilanteessa, jossa pariskunnan toinen osapuoli heikkenee niin, että toinen joutuu huolehtimaan tämän tarpeista. Arki, joka on sujunut pariskunnan yhteisvoimin, saattaa muuttua yhdelle henkilölle liian kuluttavaksi. Väsymisen vuoksi elämä voi kaventua kotiin ja sosiaaliset suhteet saattavat jäädä jopa tauolle. Tämä voi vaikuttavaa ihmisen henkiseen ja sosiaaliseen hyvinvointiin. Esimerkin mukaisessa tilanteessa yhteisöasumisen edut korostuvat. Yhteisötaloissa toimii naapuriapu ja yhteisön jäsenet voivat olla tukemassa toisiaan monin tavoin. (Durrett 2009, 15.) Aktiivisten Seniorien yhteisötaloissa naapurit ovat voineet olla apuna esimerkiksi kaupassa käynneissä. Taloissa on yhteisruokailu, joka mahdollisesti helpottaa monen arkea. Toisinaan yhteisön jäsenet ovat toimittaneet ruuan jonkun asukkaan ovelle tilanteessa, jossa asukas on ollut itse kykenemätön siihen. Lisäksi moni yhteisön jäsen on voinut olla vertaistukena toiselleen. Moni yhteisön jäsen on kokenut suuren menetyksen, kuten puolison kuoleman. Tällöin asukkaat ovat kokeneet, että on helpottavaa saada tukea läheltä. Yhteisötaloissa korostuu surun keskellä myös se, että voi helposti hakeutua muiden seuraan sitä kaivatessaan ja toisaalta vetäytyä omiin oloihin. (Helminen & Vahtera 2016.)

4 YHTEISÖASUMISEN POHJOISMAINEN MALLI

Yhteisöasuminen ei ole vakiintunut termi ja se ei viittaa ainoastaan yhteen tiettytyyppiseen asumisen muotoon. Salla Korpela käyttää teoksessaan *Yhteinen talo* tässäkin opinnäytetyössä käsiteltävän yhteisöllisen asumisen muodosta ilmaisua *yhteisöasuminen* ja *yhteisöasumisen pohjoismainen malli*. Englanninkielinen termi tämän tyyppiselle asumiselle on *cohousing*, ruotsiksi se on *kollektivhus* tai *bo i gemenskap*. (Korpela 2014, 84.)

Kyseinen malli tarkoittaa asumisen muotoa, jossa jokaisella taloudella on omat yksityistilansa (asunto), elämäntapansa ja arvonsa, mutta arkea ja yhteistyötä jaetaan yhteisten sopimusten mukaisesti. Yhteisön jäsenten omat asunnot voivat olla juuri niin omannäköisiä kuin asukkaansakin, ja niiden varustelutasoissa voi olla poikkeavuuksia riippuen rakennusteknisistä rajoitteista ja asukkaan mieltymyksistä. Yksityisasunnon lisäksi yhteisön jäsenillä on myös käytössään yhteisiä tiloja. Yhteisöllinen talo ei ole synonyymi kunnulle eli yhteistaloudelle tai kolhoosille. (Korpela 2014, 83.)

Yhteisöasumisen pohjoismainen malli on syntynyt Tanskassa ja Ruotsissa 1960- ja 1970-luvuilla. Malli on sittemmin levinnyt maailmalle, ja se toteutuu muun muassa Yhdysvalloissa. Yhteisöasumisella on kuitenkin pitkä historia ja sen juuret ovat jo ihmisen varhaishistoriassa, sillä ihminen on perusluonteeltaan laumaeläin ja kulttuurit ovat kehittyneet yhteisöissä. Yhteisöasumisen pohjoismaisessa mallissa yhteisöllisyyden tavoitteena on lisätä sosiaalista pääomaa ja sosiaalista hyvinvointia rajoittamatta ihmisten yksityisyyttä, elämänarvoja tai arkisia valintoja. (Korpela 2014, 84 - 85, 94.)

Yhteisöllisen asumisen ihannekokona ruotsalainen John Fletcher pitää 30 - 75 henkeä, jos pyrkimyksenä on tuntea kaikki ja mahdollistaa muutama läheinen ihmissuhde. Yli 80 asukkaan yhteisössä henkilökohtaisten suhteiden solmiminen ja yhteisten toimintatapojen löytäminen voi vaikeutua, taas alle 30 hengen yhteisössä ystävien löytäminen voi olla myös haaste. (Dahlström & Minkkinen 2009, 144.)

Yhteisöllisten talojen etuna on havaittu olevan se, että asukkaat kokevat olonsa turvallisemmaksi. Ulkopuoliset, yhteisön tiloihin kuulumattomat henkilöt havaitaan nopeasti, kun yhteisön jäsenet tunnistavat toisensa. Yksittäisen asukkaan puuttuminen huomataan pian ja näin pelko siitä, että asukas viruisi asunnossaan kauan loukkaantuneena, sairaskohtauksen saaneena tai menehtyneenä vähenee. Kynnys avun pyytämiseen on myös matalampi, kun naapurien kanssa vietetään muutoinkin aikaa ja he ovat tuttuja. Ikäihmisille tai muille, joille liukastuminen voi olla erityisen kohtalokasta, talvi saattaa tarkoittaa eristystä sosiaalisista menoista. Yhteisöasuminen saattaa ratkaista eristyneisyyden ongelman tai ainakin tuoda siihen helpotusta. Esimerkiksi kerrostalo-tyyppinen yhteisöasumisen muoto saattaa poistaa ongelmia siirtymisissä, kun seuraa, harrastusmahdollisuuksia, ruokaa ja naapurien apua voi saada

saman katon alta. (Korpela 2014, 95 - 96.) Sosiaaliset kontaktit vaikuttavat positiivisesti terveyteen ja hyvinvointiin ja ikääntyneet ovat kertoneet saavansa yhteisöstä turvaa. Yhteisöllinen asuminen vaatii panostusta ja joustoa yksilöltä, sekä muutoksia asunosuunnitteluun ja lainsäädäntöön. (Sommar 2012.)

Yhteisöasuminen on kohdannut monesti myös ennakkoluuloja yhteiskunnassa. Naapurusto on saattanut suhtautua varauksella yhteisötaloihin. Monesti naapurusto on pelännyt yhteisötalon asukkaiden edustavan hyvin erilaisia arvoja ympäristön kanssa ja asuinalueen maineen on pelätty kärsivän. Tulevat asukkaat ovatkin olleet avainasemassa hankkeen läpiviennin kannalta. Kun naapurusto, kansalaiset, suunnittelulautakunnat ja jopa kaupunginhallitus ovat tavanneet tulevat asukkaat, perusteettomat pelot ovat hälvenneet. Toisinaan myös pankit ovat olleet haluttomia myöntämään lainaa vastaaville rakennushankkeille. Yhteisöasumisen suosio ja menestyksekkäys ovat kuitenkin raijanneet tietä myös tälle ongelmalle. (Durrett 2009, 20.) Aktiiviset Seniorit kohtasivat ennakkoluuloja myös yhteistiloina olevista saunoista ja suihkutiloista. Yhteisöasumiseen epäluuloisesti suhtautuvat olettivat naisten ja miesten saunovan keskenään. Todellisuudessa naisille ja miehille on omat sauna- ja suihkutilansa ja asukkaat osallistuvat saunomiseen siinä missä muihinkin talon aktiviteetteihin: mielenkiintonsa mukaisesti. Loppukiri-hankkeen aikoihin lehdissä myös kirjoitettiin *asukeista*, ei asukkaista, *kommunista* ja *kolhoosista*. Nämä kaikki kielivät ennakkoluuloista kyseistä asumismuotoa kohtaan. (Helminen & Vahtera 2016.)

4.1 Yhteisöllisyys

Yhteisöllisyydestä puhuttaessa on hyvä ymmärtää, mitä yhteisöllä tarkoitetaan. Yhteisö voidaan nähdä kokonaisuutena, jonka joukko ihmisiä muodostaa ja näillä ihmisillä on keskenään jokin yhdistävä tekijä. Yhteisö voi perustua esimerkiksi asuinalueeseen, etniseen ryhmään tai harrastukseen. Yhteisön jäsenyys luo ihmiselle ryhmään kuulumisen tunteen. Tämä tunne on ihmiselle tärkeä ja se voi luoda turvaa ja antaa samaistumisen kokemuksia muihin yhteisön jäseniin. Itsetunnon kannalta on tärkeää, että ihminen kokee olevansa hyödyllinen yhteisön toiminnan kannalta. (Hyypä 2002, 25 - 26.)

Yhteisössä toimiminen voi synnyttää me-henkeä, joka on ehkä sen tärkein ominaisuus. Yhteisöllisyys, josta puhutaan myös sosiaalisena pääomana, perustuu tähän tunteeseen. Me-hengen vallitessa yhteisön jäsenet luottavat jäsenten yhteiseen pyrkimykseen saavuttaa yhteisön päämäärä. Yhteishenki perustuu yhteisille kokemuksille, jotka voivat olla sekä positiivisia ja negatiivisia. Näillä yhteisillä kokemuksilla tarkoitetaan tässä yhteydessä yhteistä kulttuuritaustaa, ei esimerkiksi sellaista historiaa, jota jokainen yhteisön jäsen olisi itse elänyt. Yhteenkuuluvuuden tunne on sitä voimakkaampi, mitä intensiivisemmin yhteinen kokemus vaikuttaa yhteisön jäseniin. (Hyypä 2002, 27 - 28.) Yhteinen uskomus kuuluu me-henkeen. Toivominen, tietäminen, yhteisön sääntöjen noudattaminen ja yhdessä tekeminen kuuluvat me-henkeen, ja sitä voidaan kutsua yhteisöllisyydeksi. (Hyypä 2005, 20.)

Yhteisö muodostuu siis sen jäsenten välisistä sosiaalisista siteistä. Nämä siteet voivat olla tiukkoja tai löysiä. Maailmalla on ollut aikojen saatossa laajalti keskustelua siitä, ovatko tiukat sosiaaliset siteet positiivinen vai negatiivinen ominaisuus. 1970-luvulla amerikkalainen sosiologi Mark S. Granovetter kirjoitti artikkelin, jonka mukaan ihmisten välillä vallitsevat löysät siteet ovat todellisuudessa vahvempia kuin tiukat siteet. Hän pystyi osoittamaan teoriansa todenmukaisuutta bostonilaisista tehdyillä tutkimuksilla. Heikot sidokset leviävät laajemmalle kuin tiukat, kiinteät ystävyysuhteet. Vapaaehtoiset järjestöt koostuvat usein löysistä sidoksista. Nämä sidokset ovat yksilön kannalta tärkeämpiä, sillä löysät sidokset jättävät enemmän liikkumavaraa. Löysät ja heikot sidokset lisäävät yhteisön yhteenkuuluvuuden tunnetta. Tiukat sosiaaliset siteet ovat vahvoja ja perustuvat usein ystävyteen tai muodollisiin järjestöihin. Tämän kaltaiset ”hyvä veli -verkot” eivät edistä yksilön hyvinvointia. (Hyypä 2002, 28.)

Yhteisöllisyydelle ei ole yhtä yleispätevää määrittelytapaa. Käsitteen historia juontaa juurensa pitkälle ja jo kreikkalainen filosofi Aristoteles puhui luonnollisesta laumahengestä. 1980-luvun tienoilla yhteiskuntafilosofit alkoivat käyttämään tästä ihmisten keskinäisestä yhteenkuuluvuudesta nimikettä kommunitarismi. Uudelle vuosituhannelle siirryttäessä yhteisöllisyyttä kutsuttiin sosiaalisiksi pääomaksi. Suomalainen neurologi Markku Hyypä määrittelee sosiaalisen pääoman seuraavasti: *Sosiaalinen pääoma on pohjimmiltaan sallivuu- den, ihmisoikeudet, oikeudenmukaisuuden ja täydellisen poliittisen ja taloudel-*

lisen osallistumisen takaava laaja-alainen yhteiskunnallinen ominaisuus. Sosiaalisella pääomalla voidaan tarkoittaa verkostoa, joka sitoo toimijat toisiinsa ja vahvistaa yhteiskunnan toimintaa. Termin määrittely on saanut kuitenkin kritiikkiä osakseen. Joidenkin tahojen mukaan myös rikollisjärjestöt täyttävät sosiaalisen pääoman kriteerit. Kuitenkin vahvat eli löysät ryhmäsiteet liittävät ihmisiä paremmin yhteiskunnan toimintaan kuin tiukat, usein rikollisjärjestöjen keskuudessa ilmenevät sidokset. (Hyypä 2002, 48 – 51.) Sosiaalinen pääoma ymmärretään usein väärin yksilön ominaisuudeksi. Kyseessä on kuitenkin yhteisön käsite. (Hyypä 2005, 15.)

Ihminen on sosiaalinen olento, joka tarvitsee muiden ihmisten tukea, hyväksyntää, rakkautta ja arvostusta. Sosiaalinen tuki on emotionaalisuuta, toveruutta, empatiaa, ja toisinaan se voi näkyä myös konkreettisina teoina. Yhteisöllisyyden ja yksilöiden hyvinvoinnin välistä suhdetta ei ole tutkittu kovin laajasti. Suomenruotsalaisten keskuudessa elää poikkeuksellisen paljon vireitä senioreita ja hyvää terveyttä onkin pidetty usein hyvinvoinnin mittarina. Suomenruotsalaisten keskinäisellä yhteisöllisyydellä, me-hengellä ja sosiaalisella pääomalla vaikuttaisi olevan yhteyksiä yksilön hyvinvointiin. Tyydyttävien ihmissuhteiden merkitys on todettu merkittäväksi. Tieto on siinä määrin merkittävä, että se painottaa nimenomaan ihmissuhteiden hyvää laatua, ei niinkään sosiaalisten kontaktien määrää. Vähäinen sosiaalinen osallisuus on todettu liittyvän kuolleisuuden kasvuun. (Hyypä 2002, 56, 60 - 61.)

Yksittäisellä ihmisellä ei voi siis olla sosiaalista pääomaa, yhteisöllisyyttä, mutta siitä huolimatta se voi vaikuttaa ihmisen terveyteen. Aiheesta ei ole esitetty pitävää teoriaa, mutta siitä on paljon olettamuksia. Näistä olettamuksista suurin osa on pyrkinyt antamaan näyttöä siitä, kuinka sosiaalinen ilmiö siirtyy psykologiseksi ilmiöksi ja kuinka tämä siirtyy aivojen kautta ihmisen terveyteen ja hyvinvointiin. (Hyypä 2005, 19.)

4.2 Yhteisöasuminen maailmalla

Erityisesti ikääntyneiden yhteisöasuminen on yleistä esimerkiksi Tanskassa, Hollannissa, Ruotsissa ja Yhdysvalloissa (Dahlström & Minkkinen 2009, 13). Ulkomaiset yhteisöasumisen mallit ovat jo yli 40 vuotta vanhoja ja tanskalaiset

ja ruotsalaiset yhteisötalot ovat saavuttaneet ne tavoitteet ja toiveet, joiden varaan ne on alun perin rakennettu. Näitä tavoitteita ovat olleet esimerkiksi taloudellinen, sosiaalinen ja ekologinen kestävyys ja toiveena inhimillinen hyvinvointi. Yhteisötalojen joukossa on kerros- ja rivitaloja sekä pientalorykelmiä. Hollannissa yhteisöllisiä taloja on muutamia satoja ja eripuolilla Yhdysvaltoja on yli sata pientaloyhteiskuntaa. (Korpela 2014, 13, 90 - 91.)

Tanskalainen arkkitehti unelmoi ystäviensä kanssa asumisen mallista, jossa yhdistyisivät perinteisen kyläyhteisön tarjoamat sosiaaliset edut ja jonka suunnitteluun tuleva asukasryhmä osallistuisi. Ensimmäiset asukkaiden yhteisötoimintaan perustuvat talot saivat alkunsa 1960-luvulla Tanskassa ja ensimmäinen yhteisöllinen talo valmistui pääkaupunkiseudulle Hillerødiin 1972 saaden nimekseen *Saettedammen*. Muutama vuosi myöhemmin perustettiin toinen yhteisö *Skråplanet*. Sekä *Saettedammen* että *Skråplanet* ovat edelleen toiminnassa. Molemmat yhteisöt, sekä suurin osa tanskalaisista yhteisöllisistä taloista ovat pientalorykelmiä. Niillä on erillinen yhteistalo, jossa on ruokasalit, yhteiskeittiöt ja muut yhteistilat. Tanskassa on myös taajamia, joissa osa uusista asuinalueista on kaavoitettu nimenomaan yhteisötaloille. (Korpela 2014, 87, 90.)

Ruotsissa iso osa yhteisötaloista on vuokrataloja. Ruotsissa keksittiin 70-luvulla yhteisöasumisen nykyään yksi keskeisin idea: ruuan valmistaminen yhdessä. Aiemmin arkisia askareita oli ulkoistettu palveluntuottajille, mutta yhdessä tekeminen osoittautui merkittäväksi yhteisöllisyyttä ja sosiaalisuutta tukevaksi seikaksi ja se tuotti myös taloudellista etua. (Korpela 2014, 90.) Ruotsin ensimmäinen yhteisöllinen talo on *Färdknäppen* Tukholmassa. *Färdknäppen* on toiminut vuodesta 1993 lähtien ja se tuottaa itse kaikki palvelunsa. (Välikangas 2009, 16.)

Ruotsissa on kolme aktiivista toimijaa, jotka kehittävät tulevaisuuden mahdollisia asumismuotoja. *Riksföreningen Kollektivhus Nu* -yhdistys kehittää erilaisia asumisen vaihtoehtoja, kuten ikääntyneille suunnattua yhteisöllistä asumista. *Boföreningen Framtiden* on Tukholman alueella toimiva yhdistys, joka kehittää ja tarjoaa yli 40-vuotiaille erilaisia asumismalleja. *Bo i Gemenskaps* -yhteisö pitää yllä keskustelua sellaisen yhteisöllisen asumisen kehittämisestä, joka on tarkoitettu kaikenikäisille. (Välikangas 2009, 16.)

4.3 Yhteisöasuminen Suomessa

Suomessa yhteisöasumisen malliin on tartuttu hitaammin, vaikka 1980-luvulla Suomessa puhuttiinkin kaupunkiyhteisöistä. Vuonna 1985 Asuntomessuilla Jyväskylässä suunniteltiin yhteisöllistä asumista varten Tuulenkyliä. Se sisälsi yksityisten asuntojen ohella yhteisöllisiä tiloja, kuten sauna- ja pesutilat. 90-luvulla rakennettiin samalla ajatuksella useampia kohteita, mutta vuosituhaten vaihteessa ilmiö sammui. Painopiste siirtyi yksittäisten asukasryhmien rakennuttamiin ekokyläihin. Suomessa yhteisöllisen asumisen kasvua on ennustettu jo pitkään ja 2000-luvulla uutena ilmiönä on noussut esiin seniorien yhteisöllinen asuminen. (Sommar 2012.)

Suomessa ensimmäinen yhteisöllinen senioritalo Loppukiri rakennettiin Helsingin Arabianrantaan huhtikuussa vuonna 2006 Aktiivisten Senioreiden toimesta. (Dahlström & Minkkinen 2009, 13.) Loppukirin asukkaat muodostavat yhteisön, joka tuottaa itse palvelunsa, kuten päivittäisen aterian, yhteisten tilojen siivouksen, naapuriavun sekä harrastustoimintaa. Talo on rakennettu yksityisin varoin, lisäksi asukkaat omistavat omat asuntonsa sekä yhteistilat. Inspiraatio ja toimintamalli Loppukirille tulivat Ruotsin Färdknäppen -yhteisöstä. (Dahlström & Minkkinen 2009, 13, 34.) Helsingissä toimii myös Senioritaloyhdistys Aikalisä ry, joka perustettiin vuonna 2010 ja kohteeseen sisään muutto on ollut loppuvuodesta 2015. Talo on yhteisöllinen senioritalo. (Senioritaloyhdistys Aikalisä ry 2014.)

Runsaan kysynnän vuoksi Aktiiviset Seniorit ry on rakennuttanut myös toinen yhteisöllisen senioritalon Helsingin Kalasatamaan. Kotisatama-talo valmistui syksyllä 2015. Kotisatamassa on 53 asuntoa, vierashuone ja yhteisiä tiloja noin 400 neliometriä. Yhdistys tekee selvitystyötä kolmannen senioritalon tarpeesta Helsingissä. (Helminen & Vahtera 2016.)

Helsingin Jätkäsaareen rakennettiin vuonna 2013 yhteisöllinen kerrostalo, joka on tarkoitettu kaikenikäisille. Talo rakennettiin Koti kaupungissa -yhdistyksen voimin ja sen innoittajana toimi senioritalo Loppukiri. Talohankkeen nimeksi tuli Malta ja se on ensimmäinen ryhmärakennuttamisperiaatteella rakennettu kerrostalo Suomessa vuosikymmeniin. (Korpela 2014, 9, 91.)

4.4 Yhteisöllisten asumismuotojen piirteitä

Yhteisöasuminen voi esiintyä eri muodoissa. Muodosta riippuen asumisen ideologia jakaa keskenään kuusi eri piirrettä. Charles Durrett on nimennyt nämä ominaisuudet seuraavasti: *osallistuva prosessi, harkittu naapurustosuunnitelma, laajat yhteistilat, täysi asukashallinto, ei-hierarkkinen rakenne ja erilliset tulonlähteet.* (Durrett 2009, 19.)

Osallistavassa prosessissa asukkaat auttavat organisoimaan projektia. He osallistuvat suunnitteluun ja ovat ryhmänä vastuussa lopullisesta päätöksenteosta. Asukkaiden osallistuminen suunnitteluprosessiin aivan sen alkumetreiltä läpi rakentamisvaiheen on yhteisöllisyyden muodostumisen kannalta mahdollisesti tärkein tekijä. Työskentely yhteisen hyvän eteen auttaa jaksamaan myös raskaina aikoina. Yhteisötalon suunnittelun aloittaa usein ydinryhmä, joka koostuu kuudesta kahteentoista perhettä. Monesti prosessi etenee siten, että ydinryhmä hakee paikkaa projektilleen, palkkaa arkkitehdin ja pyrkii löytämään lisää projektista kiinnostuvia. Monessa tapauksessa kaikki asunnot ovat varattu ennen projektin loppumista. Toisinaan asukasryhmä tekee yhteistyötä ei-kaupallisen toimijan tai yksityisen rakennuttajan kanssa, mutta myös tällöin tulevat asukkaat vastaavat päätöksenteosta. (Durrett 2009, 20.)

Osallistumisprosessissa mukana oleminen pitää sisällään yksilön kannalta etuja ja haittoja, mutta vielä tähän mennessä yksikään yhteisasumisyhteisö ei ole rakentunut käymättä läpi tätä prosessia. Tämä on seikka, jonka takia rakennuttajat eivät yleensä kykene rakennuttamaan yhteisötaloa kaupallisena tuotteena ilman olemassa olevaa yhteisöä, vaikka yhteisöasuminen on todistettu menestyksekkääksi. Yhteisötalon yhteisöllisyyden onnistumisen kannalta osallistumisprosessi vaikuttaa olevan siis ensiarvoisen merkittävä. (Durrett 2009, 20.) Teoksessa Loppukiri (Dahlström & Minkkinen 2009) todetaan kehen tahansa voivan rakentaa yhteisöllisen talon ja saada se asutuksi, mutta valmentautuminen yhteisöelämiseen vaatii tulevilta asukkailta tutustumista toisiinsa ja ideaan yhteisöllisyydestä sekä sen eri toteuttamismahdollisuuksista. Prosessi vaatii oikein valitut yhteisöllisyyteen sopivat ihmiset, huolellisen valmistautumisen ja kouluttautumisen yhteisöllisyyteen. (Dahlström & Minkkinen 2009, 200).

Toinen yhteinen piirre yhteisöasumisessa on harkittu naapurustosuunnitelma. Fyysinen suunnittelu lujittaa ja pitää yllä sitä yhteisöajattelua, joka on saavutettu osallistumalla prosessiin. Monesti ihmisten haaveena ovat tutut naapurit ja turvallinen ympäristö. Yhteisöasumisessa voidaan luoda ympäristö, jossa jo talon suunnittelussa voidaan kiinnittää huomiota sosiaalisuutta vahvistaviin rakenteisiin. Esimerkiksi parkkipaikka, yhteisruokailun sali ja muut yhteiset tilat voidaan sijoittaa siten, että ne luovat mahdollisuuksia ihmisten luonnolliselle kohtaamiselle. Esimerkiksi jos kulkeminen yksityisiin asuntoihin käy läpi yhteistilojen, on todennäköisempää, että ihmiset viettävät enemmän aikaa yhteistiloissa. Lisäksi, jos yhteisöasumisen muoto on pientalorykelmä, niin mitä useammasta talosta yhteistalo näkyy, sitä enemmän ihmiset viettävät siellä aikaa. Vaikka yhteisöllinen senioritalo on hyvä suunnitella esteettömäksi, siitä ei tarvitse suunnitella laitosmaista. (Durrett 2009, 19 - 23.)

Yhteiset tilat ovat osa yhteisöä, ne ovat suunniteltu päivittäiseen käyttöön ja täydentävät yksityisiä tiloja. Yhteiset tilat ovatkin kolmas yhteisöasumisen muotoja yhdistävä piirre. Vaikka jokainen yksityisasunto on toimiva kokonaisuus, asukkailla on käytössä yhteistilat ikään kuin jatkeena omalle asunnolle. Tästä syystä yksityisasunnot saattavat olla muunlaisia asuntoja pienempiä. Yhteistiloissa sijaitsee usein sali yhteisruokailuja varten, työpaja ja pyykkihuone. (Durrett 2009, 19, 23.) Aktiivisten Seniorien Loppukirissä ja Kotisatamassa myös suihkutilat ja saunat ovat sijoitettu yhteistiloihin, vaikka jokaisessa yksityisasunnossa onkin suihku. Asukkaat ovat kokeneet tämän yhteisöllisyyttä vahvistavaksi tekijäksi. (Helminen & Vahtera 2016.)

Yhteistilat ovat yhteisöasumisen keskus ja siellä tapahtuu suurin osa sosiaalisesta kohtaamisesta. Yhteiset tilat voivat olla syventämässä ystävyysuhteita ja laajentamassa fyysisesti sosiaalista elinpiiriä. Tilat ja niiden käyttötarkoitukset perustuvat sille, millainen tarve yhteisöllä on. Monissa muunlaisissakin asuimuodoissa on yhteisiä tiloja, kuten ylimääräinen huone, *clubhouse*. Tämä eroaa yhteisötalojen yhteistiloista muun muassa siten, että usein huonetta vuokrataan yksityisiin tarkoituksiin, kuten sukujuhlia varten. Huone ei siis toimi talon asukkaiden yhteisöllisyyden palvelemiseksi, vaikka se fyysisiltä puitteiltaan voisi luoda mahdollisuuksia yhteisöllisyydelle. (Durrett 2009, 24, 26.)

Neljäs yhteisöasumisen muotoja yhdistävä tekijä on täysi asukashallinto. Asukkaat hallinnoivat talon kehitystä ja tekevät päätöksiä yhteisistä asioista.

Yhteisötaloissa on usein jaettu vastuut niin, että ne kiertävät viikoittain. Näitä vastuita voivat olla muun muassa yhteisen ruuan valmistus ja siivoaminen. Kaikki yhteisön aikuiset ovat velvollisia kantamaan vastuuta yhteisestä talosta ja osallistumaan yhteisiin askareisiin. (Durrett 2009, 19, 26.) Tämä on myös seikka, joka erottaa yhteisöllisen senioritalon tavallisista senioritaloista ja palvelutaloista. Taloon muuttaessa ihmisen on oltava kykenevä huolehtimaan vastuustaan. Asukkaan sairastuessa tai toimintakyvyn alentuessa tästä ehdosta on joustettu, eikä vastaavan syyntä joudu esimerkiksi muuttamaan talosta pois (Vahtera & Helminen 2016). Yhdessä toimiminen ja päättäminen vaativat yhteisön jäseniltä opettelua ja joustamista (Durrett 2009, 26).

Asumisyhteisöissä vallitsee ei-hierarkkinen rakenne, joka on viides yhteisöasumisen piirre. Kaikki yhteisön jäsenet ovat samanarvoisia ja velvollisia osallistumaan yhteiseen päätöksentekoon. Myöskään yksittäinen ihminen ei voi päättää muiden puolesta, vaan yhteisöissä vallitsee demokratia. (Durrett 2009, 19, 27.) Aktiivisten Seniorien Kotisatamassa työryhmien kokoonpanoja sekoitetaan tasaisin väliajoin, jotta ehkäistäisiin ”kuppikuntien” muodostumista.

Viimeisenä ominaispiirteenä ovat asukkaiden erilliset ensisijaiset tulonlähteet. Asumisyhteisö ei siis itsessään synnytä tuloa. Yhteisöt, jotka tuottavat yhteisön jäsenten pääasiallisen tulonlähteen, ovat osoittaneet, että se muuttaa naapurien välisiä suhteita ja yhteisöllisyyttä. (Durrett 2009, 27.)

4.5 Aktiiviset Seniorit ry ja kiinnostus yhteisöasumiseen

Teoksessa Loppukiri on valotettu niitä seikkoja, jotka saivat ihmiset kiinnostumaan yhteisöllisestä asumismuodosta. Teoksessa kerrotaan, että kiinnostus yhteisöllistä senioritaloa kohtaan heräsi monilla eläkeiän lähestyessä ja useat heistä olivat yksin eläviä naisia. Toiset olivat kiinnostuneita vain uudesta asunnosta hyvällä sijainnilla, osa etsi palveluasuntoa. (Dahlström & Minkinen 2009, 62 - 63.) Toisia yhteisöllisyys itsessään pelotti ja työtehtäviä pidettiin liian sitovina tai raskaina. Pariskunnista nainen oli usein kiinnostuneempi kuin mies, ja toisten henkilöiden lapset painostivat luopumaan muuttamisesta. Syinä tähän spekuloiin olevan mahdollisesti lasten ajatus siitä, että heidän vastuullaan on huolehtia vanhemmista näiden vanhetessa tai lasten pelko

perinnön hupenemisesta. Monelle hanke oli myös liian suuri taloudellinen riski. (Dahlström & Minkkinen 2009, 62 - 64.)

Ihmisen on tiedostettava, onko yhteisöllisyys itseä varten, mitä vanheneminen hänelle merkitsee. Olisi pohdittava, miten yhteisten asioiden hoitaminen järjestetään, minkälaisia sitoumuksia henkilö on valmis tekemään muiden jäsenten kanssa yhteisten askareiden hoitamiseksi sekä millaiset asiat sitovat ja sitouttavat ihmisiä yhteen. Tanskassa, jossa seniorien yhteisöasuminen on yleistä, on kehitetty valmentautumismalli yhteisöasumiseen. Mallin kehittäjän Henry Nielsenin mukaan senioriyhteisössä asuminen tarjoaa mahdollisuuden jokaiselle. Yhteisöllisyysvalmentautumisessa olisi keskeistä tunnistaa ja ratkaista henkilöiden kokemat ongelmat ja panostaa sosiaalisiin näkökulmiin. Nämä ovat avaimina lujien ja kestävien yhteisöjen muodostumisessa. (Dahlström & Minkkinen 2009, 52 - 53.)

Aktiivisille Senioreille järjestettiin valmennuskursseja yhteisöllisyyteen. Kurssit muotoili ja piti Terapiataitojen instituutin toiminnanjohtaja Raili Rinne. Valmennuksessa keskusteltiin ihmisten ajatuksista ja odotuksista yhteisöllisyydestä, miten he ajattelevat sen vaikuttavan elämäänsä sekä mitä konkreettista omaisuutta he ajattelevat tuovansa mukanaan. Valmennuksissa myös konkretisoitiin sitä, mitä yhteisöllisyys käytännössä merkitsisi. Valmentautumisen pyrkimyksenä oli rakentaa yhteinen arvopohja, johon sitoutuminen perustuu. (Dahlström & Minkkinen 2009, 146, 200.)

Loppukirin asukkaat pitävät yhteisöasumisen tärkeimpinä ominaisuuksina yhteisen tekemisen, talkoohengen, seuran, yhteisöön kuulumisen ja turvallisuuden. Lisäksi tärkeänä pidettiin yksityisyyden ja yhteisöllisyyden tasapainoa, henkisen vireyden ylläpitoa sekä aktiivisuutta. Eniten huolta ja pelkoa herättivät liian tiukat säännöt, holhoaminen, sitoutuminen tehtäviin, yksityisyyden menetys, riidat, asunnon korkea hinta sekä yleisesti yhteisöllisyyden periaatteiden epäonnistuminen eri tavoin. Loppukiriin muuttaneen yhteisön koko oli 72 henkeä, jonka koettiin tarjoavan sopivasti ihmiskontakteja, muutamia lähempiä suhteita sekä sen, ettei sen kokoisessa yhteisössä kenenkään yksityisyys kärsinyt. (Dahlström & Minkkinen 2009, 70 - 71, 144.)

5 TUTKIMUKSEN LÄHTÖKOHTA JA TOTEUTUS

KymiDesign&Business on Kymenlaakson ammattikorkeakoulun oppimis-, innovaatio- ja yritysysteistyön toimintabrändi (Kyamk 2014), joka tilasi selvityksen yhteisöllisen senioriasumisen kiinnostavuudesta Kouvolan alueella. KymiDesign&Businessin projektipäällikkö kutsui koolle tammikuussa 2016 seniorityöstä kiinnostuneen moniammatillisen opiskelijatyöryhmän. Ryhmään osallistui geronomi-, sosionomi-, tuote- ja palvelumuotoilija- sekä rakennus- ja yhdyskuntatekniikan opiskelijoita.

Valmisteluhankkeen nimeksi muodostui tapaamisten yhteydessä ”2019 Kouvolan Asuntomessut ja yhteisöllisen senioriasumisen valmisteluhanke”. Valmisteluhankkeen tarkoituksena oli selvittää, onko Kouvossa mahdollista toteuttaa Aktiiviset Seniorit ry:n yhteisöllisten senioritalojen kaltaista rakentamista. Mallina ja ideoiden lähteenä olivat esimerkiksi Aktiiviset Seniorit ry:n talot, kymmenen vuotta toiminnassa ollut Loppukiri sekä hiukan yli vuosi sitten valmistunut Kotisatama Helsingissä.

Opiskelijatyöryhmän jäsenillä oli valmisteluhankkeessa kullakin omiin opintoihinsa liittyvät tehtäväalueet. Palvelumuotoilun opiskelijat tuottivat opinnäytetyöhönsä liittyen valmisteluhankkeelle yhteisöllisen senioriasumisen esitteen, ja geronomiopiskelijat suorittivat projektityön osaamisen opintojaksoa. Sosionomiopiskelijoina toteutimme opinnäytetyömme osana valmisteluhankkeelle kyselyn yhteisöllisen senioriasumisen kiinnostavuudesta.

Riittävän kiinnostuksen ilmetessä tavoitteena olisi käynnistää yhteisöllisen senioritalon rakentaminen yhteistyökumppaneiden kanssa. Toteutuessaan talo olisi yksi Kouvossa 2019 järjestettävien asuntomessujen näyttelykohde. Hahmotelmana on ollut, että rakennettavan talon toteutus olisi kuitenkin pienemmässä mittakaavassa kuin Aktiivisten Senioreiden talot, joissa molemmissa on noin 50 asuntoa. Kouvolan valmisteluhankkeessa on puhuttu noin 16 - 20 asunnon kokoisesta rakennushankkeesta. Rakentaminen toteutettaisiin ryhmärakennuttamisen periaatteella.

Ryhmärakennuttaminen tarkoittaa rakennuttamista tulevien asukkaiden ehdoilla, vaikka asukkaiden vastuu ja vaikuttamisen mahdollisuudet voivat vaihdella. Suurin ero perinteiseen rakennuttamiseen on se, että ryhmärakennutta-

misessa asukkaat tulevat ensin ja hanke perustetaan heidän ehdoillaan. Tämän kaltaisen rakennuttamisen tapoja on monia ja menettelyllä voidaan rakennuttaa erilaisia kohteita, kuten kerros-, rivi- ja pientaloja, sekä saneerata vanhoja kohteita. Asumistyyppi voi olla muukin kuin omistusasuminen. Ryhmärakennuttaminen ei ole uusi keksintö, vaan esimerkiksi Helsingin keskustan moni vanha arvotalo on rakennutettu ryhmärakentamisen periaatteella. Ryhmärakennuttaminen tyrehtyi monista eri syistä, joista yhtenä voidaan pitää asumisen modernisaatiota. Tällöin erilaisten yhteisöjen, kuten sukulaisyhteisöjen, merkitys ja kiinteys vähenivät. Myöskään pankit eivät myöntäneet enää lainaa ryhmärakennuttamisen hankkeisiin. (Korpela 2014, 27, 29 - 31.)

2000-luvulle tultaessa ryhmärakennuttaminen on tehnyt paluuta. Muun muassa asumisen kallistuminen ja tyytymättömyys asuntomarkkinoihin ovat kasvattaneet kysyntää uudelleenlaisille asumismuodoille. Aika on myös otollinen yhteisöasumisen uudelle nousulle, sillä ryhmädynamiikasta on helposti saatavilla tutkittua tietoa ja sosiaalinen media on omiaan liittämään yhteen ihmisiä. (Korpela 2014, 27, 29 - 31.)

5.1 Tavoite ja tutkimuskysymykset

Opinnäytetyömme tarkoituksena oli tutkia Kouvolan alueen seniori-ikäisten asukkaiden kiinnostusta yhteisöllistä senioriasumista kohtaan. Samalla selvitimme ikääntyvien ihmisten näkemyksiä seniori-ikäisen asumisesta. Valmisteluhankkeen toimeksiannosta selvitimme, löytyykö Kouvolasta ja lähialueelta aktiivisia henkilöitä, jotka ovat valmiita perustamaan senioriyhdistyksen. Senioriyhdistyksen perustamisen ja toiminnan tavoitteena oli, että sen jäsenistöä ryhtyisi sitoutuneesti yhteisöllisen senioritalon suunnitteluun yhteistyössä eri toimijoiden kanssa. Sitoutuneisuudella tarkoitetaan tässä yhteydessä sitä, että hankkeen toteutuessa senioriyhdistyksen jäseniä muuttaisi yhteisöllisen senioritalon asukkaiksi. Asukkaiden asumismuotona tulisi olemaan omistus-asunto eli asukkaan hallitsema asunto-osake. Yhteisten tilojen käyttö ja yhteisöllinen toiminta tapahtuisi senioriyhdistyksen jäsenien yhdessä laatimien yhdistyksen sääntöjen puitteissa. Toteutuessaan yhteisöllinen senioritalo tulisi olemaan yksi Suomen Asuntomessut Kouvola 2019 -näyttelykohteista.

Muodostimme tutkimuksemme perustaksi seuraavat kysymykset:

1. Löytyykö alueelta kiinnostusta yhteisölliseen senioriasumiseen?
2. Löytyykö kiinnostusta sitoutua yhteisöllisen senioriasumisen suunnitteluun?
3. Mitä asioita seniori-ikäiset pitävät tärkeänä ikääntyessä ja asumisessa?

Lisäkysymykseksi muodostui kysymys:

4. Mitä seniori-ikäiset ajattelevat yhteisöllisyyden olevan?

5.2 Tutkimusmenetelmät ja aineiston kerääminen

Opinnäytetyömme menetelmällinen lähestymistapa on osin kvantitatiivinen ja osin kvalitatiivinen. Kvantitatiivinen tutkimustyö koostuu kahdesta osa-alueesta: aluksi kerätään aineistoa ja sen jälkeen käsitellään ja analysoidaan se syöttämällä tilasto-ohjelmaan (Heikkilä 2014, 120). Tätä määrällistä tutkimusta nimitetään myös tilastolliseksi tutkimukseksi, jolloin vastaukset kerätään lomakkeella, jossa on valmiita vastausvaihtoehtoja. Tuloksia havainnollistetaan ja kuvataan esimerkiksi taulukoin. Määrällisellä tutkimuksella saadaan selville olemassa olevaa tilanne, mutta sillä ei vielä voi kartoittaa asioihin vaikuttavia syitä. Kvalitatiivisella tutkimuksella saadaan selville päätöksentekoon vaikuttavia syitä. Laadullista tutkimusaineistoa opinnäytetyöhön saadaan asettamalla kyselylomakkeelle avoimia kysymyksiä. (Heikkilä 2014,15.)

Aineiston keräämiseen voidaan käyttää neljää erilaista perusmenetelmää. Ne ovat dokumentointi, havainnointi, haastattelu ja kysely. Kyselymenetelmän käytössä on sekä hyötyjä että haittoja. Hyötynä voidaan nähdä tutkimustyöhön käytettävän ajan säästö, jos kyselylomake voidaan postittaa ja saadut vastaukset tallentaa sekä analysoida nopeasti tietokoneella. Haittoja ovat esimerkiksi vastaajan mahdollinen perehtymättömyys kyselyn aiheeseen tai epätie-toisuus vastauksien rehellisyydestä. Toisaalta kyselylomakkeen käytön ollessa aikaa säästävää, voi hyvin onnistuneen lomakkeen laadinta viedä tekijältä aikaa paljon. (Hirsjärvi 2009, 191 - 195.) Opinnäytetyössämme on käytetty aineistonkeruumenetelmänä kyselyä.

Tutkimusaineiston keräämisessä käytetty paperinen kyselylomake on perinteisimpiä keinoja toteuttaa kysely. Aineistoa voidaan kerätä useilla tavoilla, postikyselyllä, tekemällä kysely samanaikaisesti isolle kohderyhmälle esimerkiksi koulussa, puhelinkyselyinä, sähköpostitse taikka internetkyselyinä. Postikyselyn riskejä on, että tutkija ei voi olla varma, kuka kyselylomakkeen on todellisuudessa täyttänyt tai että saatujen vastauksien määrä voi jäädä vähäiseksi. (Valli 2015, 84, 88 - 93.) Käytimme työmme tutkimusaineistona kyselylomakkeella saamiamme vastauksia.

Opinnäytetyömme paperinen kyselylomake (liite 1) laadittiin Webropol-tutkimuskyselyohjelmalla. Kyselylomakkeemme rakentaminen aloitettiin taustatietokysymysten suunnittelusta. Taustatietoihin valittiin esimerkiksi ikäluokat, jotta valmisteluhankkeelle selviää, minkä ikäiset henkilöt mahdollisesti olisivat kiinnostuneita kyselyn aiheesta. Lisäksi taustatietokysymyksiin otettiin mukaan vastaajien nykyinen asumismuoto, sekä kysymys ovatko vastaajat pohtineet asumistaan tulevaisuudessa. Taustakysymykset ovat niin sanottuja lämmitteilykysymyksiä kyselyn edetessä tutkimuksen aihetta kohden (Valli 2015, 86).

Taustatietoja seuraavat kysymykset olivat sekä avoimia, että monivalintakysymyksiä edeten teemoittain. Niistä ensimmäiset käsittelivät hyvää ikääntymistä, ajatuksia seniori-iän asumisesta ja tärkeitä asioita ikääntyessä. Seuraavat kysymykset koskivat asuinalueen ympäristöä ja asuinalueita. Loput kysymyksistä liittyivät yhteisöllisyyteen sekä vastaajien kiinnostukseen yhteisöllistä senioriasumista kohtaan.

Lomakkeen ulkonäössä kiinnitettiin huomiota selkeyteen ja se kirjoitettiin riittävän isolla tekstillä helpottaen lukemista ja täyttämistä. Kyselylomakkeemme alkuun kirjoitimme selitteen, mihin tarkoitukseen kysely tehdään ja ketkä sen tuloksia käyttävät. Lomakkeen lopussa kiitimme vastaajia heidän ajastaan, ilmoitimme yhteystietomme ja kerroimme käsittelevämme vastauksia luottamuksellisesti.

Ammattikorkeakoulun moniammatillinen opiskelijaryhmä toteutti yhteisöllisen senioritalohankkeen tiedotustilaisuuden Kouvolassa 27.4.2016. Tilaisuudesta informoitiin esitteellä ja Kouvolan Keskusta ry:n Internet-sivustolla Tapahtumat-osiossa sekä Kouvolan kansalaisopiston ilmoitustaululla. Tiedotustilaisuuden alusti yhteisöllisen senioriasumishankkeen projektipäällikkö esitellen Kouvolan

Asuntomessuille 2019 visioitua yhteisöllistä senioritaloa. Osallistuimme tiedotustilaisuuteen ja tehtävämme oli kertoa yleisölle, mitä yhteisöllisyys asumismuotona tällaisessa asumiskohteessa tarkoittaisi. Tutkimusaineistoa kerättiin paikalla olevien henkilöiden keskuudessa. Osa heistä täytti kyselylomakkeen tilaisuudessa, osa palautti saamassaan palautuskuoressa.

Toteutimme toisen kyselykerran jalkautumalla Kouvolassa kauppakeskus Veturin tiloihin 17.5.2016. Kauppakeskuksessa kyselyyn osallistuneista suurin osa täytti kyselylomakkeen paikan päällä, muutamat halusivat kyselylomakkeen mukaansa. Pyrimme saamaan mahdollisimman paljon vastauksia sekä tiedotustilaisuudesta että kauppakeskuksesta paikan päällä välttääksemme kirjepalautuksen epävarmuutta. Vastausaikaa myöhemmille palautuksille annoimme viikon verran.

Kokonaisuudessaan kyselymme vastasi 32 henkeä. Tiedotustilaisuudessa saimme kahdeksan täytettyä kyselyä, joista neljä tuli myöhemmin postitse. Kauppakeskus Veturissa saimme 19 kyselyvastausta ja viisi vastausta saapui vielä myöhemmin postitse. Yksittäisten kysymysten kohdalla vastaajamäärä vaihteli 16 - 32 vastaajan välillä.

5.3 Aineiston analysointi

Tutkimustyössä kerätyn aineiston tulkintaan ja johtopäätöksien tekoon ryhtymistä edeltää aineiston analysointi. Jotta analysointityö voidaan aloittaa, on alustavina töinä kerätty aineisto ensin järjesteltävä ja käsiteltävä. Kun aineisto on kerätty kyselylomakkeella yhdellä kertaa, on työjärjestys yleensä se, että järjestellään aineisto valmiiksi, jonka jälkeen se analysoidaan. (Hirsjärvi 2009, 221 - 223.)

Tutkimuskyselystämme saatua aineistoa käsiteltiin Webropol-kyselytutkimusohjelman avulla. Saadut vastaukset tallennettiin kyselytutkimusohjelmaan ja tallennusvaiheessa vastaukset kirjoitettiin täsmällisesti siinä muodossa kuin vastaaja oli kyselylomakkeeseen ne kirjoittanut. Seuraavaksi kirjoitettiin kyselytutkimusohjelmasta saatuun perusraporttiin pohjautuen kyselyn vastaukset auki sanalliseen muotoon. Kyselylomakkeessamme on sekä avoimia kysymyksiä että kysymyksiä, joissa vastausvaihtoehdot on annettu valmiiksi. Valmiin vastausvaihtoehdon sisältäneet kysymykset analysoitiin käyttäen apuna

kuvaajia, esimerkiksi pylväskuvaaja tai piirakkakuvaajaa. Avoimiin kysymyksiin saadut vastaukset käsiteltiin siten, että sanalliseen muotoon auki kirjoitetusta tekstistä ryhmiteltiin esille nousseet tekijät teemoittain. Seuraavaksi teemoitetut tekijät kvantifioitiin eli laskettiin, kuinka usein sama asia ilmaistiin vastauksissa (Tuomi & Sarajärvi 2009, 120).

5.4 Eettisyys ja luotettavuus

Mittauksen luotettavuuteen ja laatuun vaikuttavat monet seikat. Mittauksen validiteetti kertoo, mitataanko tutkimuksella sitä mitä pitikin ja reliabiliteetti kertoo sen, miten tarkasti mitataan. Suomennettuina validiteetti ja reliabiliteetti voisivat tarkoittaa kyselytutkimuksen pätevyyttä ja tarkkuutta. Kyselytutkimuksella voidaan epähuomiossa mitata vääriä asioita, jos kaikkia asioita ei oteta huomioon tutkimuksen laatimisessa. Sama asia saattaa toistua, kun tutkimus toistetaan. Osiot ja mittarit eivät välttämättä ole ajallisesti pysyviä. Erilaiset ilmiöt muuttuvat ajan mittaan ja mittareihin on tarvittaessa tehtävä muutoksia, jotta tulokset ovat luotettavia. (Vehkalahti 2008, 40 - 50.) Tutkimuksen luotettavuuden lisäämiseksi tässä työssä on käytetty vain luotettavista lähteistä löydettyä teoretietoa. Teoretietoa ja aiheesta tehdyt tutkimukset ovat 2000-luvulta, osa 2010-luvulta. Kyselytutkimuksemme tarkkuuteen vaikuttaa muun muassa se, että osa kysymyksistä on huonosti laadittuja. Olemme esimerkiksi kysyneet yhdessä kyselyn kohdassa kahta asiaa samanaikaisesti. Tämä näkyy vastauksissa siten, että ne ovat osin puutteellisia; vastaaja on saattanut vastata vain toiseen kysymykseen.

Kirjoittaessa tutkimuksen analyysia ja johtopäätöksiä on tärkeää huomioida muut alaan liittyvät tutkimukset, sillä tutkimuksen luotettavuus perustuu näiden vuoropuheluun. Tutkimuksen onnistumisesta kertoo se, kun tutkimustulos myötäilee aiempia alan tutkimuksia. (Moilanen & Räihä 2015, 67.) Kyselytutkimuksemme vastaajien määrä kattaa vain murto-osan alueen seniori-ikäisistä, sillä siihen osallistui 32 henkilöä. Tavoitimme oikean ikäryhmän ja näin saimme heidän mielipiteensä tutkittua. Tutkimustulostamme voikin pitää lähinnä suuntaa antavana, eikä se välttämättä kerro todellista tilannetta. Tutkimustuloksemme myötäilevät kuitenkin teoriassa esitettyjen tutkimusten tuloksia. Tämä lisää tutkimustulostemme luotettavuutta. Kyselytutkimusemme on myös toistettavissa oleva.

On hyvä testata tutkimuksen ymmärrettävyyttä etukäteen sellaisella henkilöllä, joka ei tunne aihetta. Näin voidaan huomata, jos tutkimusta on tarvetta muokata. (Valli 2015, 90.) Annoimme kyselylomakkeen useammalle henkilölle tutkittavaksi. Kyselyyn tutustui eri-ikäisiä henkilöitä, jotka eivät tunteneet kyselyn teoriataustaa. Näin huomasimme, jos koehenkilöt antoivat erilaisia vastauksia, kuin mitä toivoimme saavamme. Tällöin muokkasimme kysymyksiä ymmärrettävämpään muotoon.

Kyselylomaketta muotoiltaessa ja kysymyksiä laadittaessa tulee pyrkiä tarkkuuteen, jos kysymys on asetettu epämääräisesti tai se on johdatteleva, tai jos vastaaja ajattelee kysymystä eri tavoin kuin kysymyksen laatija on tarkoittanut, saattavat tutkimustulokset vääristyä. (Valli 2015, 85.) Tarkistimme kyselyssä käytetyt sanavalinnat, jotta ne eivät olisi johdattelevia. Pyrimme myös kyselyn laatimisessa muistamaan sen, että meille tutut termit eivät välttämättä ole tuttuja vastaajille. Kerroimme esimerkiksi jokaiselle vastaajalle tiiviisti, mitä yhteisöllinen senioritalo tarkoittaa, jotta he eivät käsittäisi sen tarkoittavan tavallista senioritaloa ja näin vääristävän tutkimustulosta.

Tutkimuksen luotettavuutta lisää myös dokumentaatio. Dokumentaatio ilmentää tutkijan ratkaisupolkua ja lukija ymmärtää, miksi kyseisiä ratkaisuja on tehty. Tutkimuksen kaikki ratkaisut pitää pystyä perustelemaan. Näitä ratkaisuja ovat esimerkiksi tiedonkeruuseen, analysointiin ja tutkimusmenetelmien valintaan liittyvät ratkaisut. Dokumentaatio mahdollistaa työn arvioitavuuden mahdollistaminen. Tulosten luotettavuuden ja aitouden todentamiseksi kaikki alkuperäinen aineisto on säilytettävä. (Kananen 2014, 153.) Olemme pitäneet päiväkirjaa kaikista työvaiheista opinnäytetyön aiheen vahvistamisesta lähtien. Kaikki tekemämme ratkaisut voidaan osoittaa dokumentoinnin avulla. Olemme myös säilyttäneet kaiken alkuperäisen aineiston.

Olemme tutkimusta tehdessämme noudattaneet tutkimuseettisiä periaatteita. Vastaajat ovat olleet aikuisia henkilöitä, jotka ovat kykeneviä tekemään itsenäisiä päätöksiä. Olemme kertoneet heille ennen kyselytutkimukseen osallistumista, mihin tarkoitukseen vastaukset tulevat ja kenellä on oikeus käyttää tutkimuksessa saatuja tuloksia. Tieto on annettu sekä suullisesti että kirjallisesti tutkimuslomakkeessa. Kerroimme myös selvästi sen, mihin käyttötarkoitukseen vastaajien halutessaan jättämät yhteystiedot tulevat ja ketkä voivat

saada ne käsiinsä. Vastaajien anonymiteetin turvaamiseksi olemme säilyttäneet alkuperäisiä kyselylomakkeita huolellisesti.

Tutkimuksemme kyselylomakkeessa kerrotaan, että osallistumalla tutkimukseen ja vastaamalla kyselyyn vastaaja antaa luvan saatujen tutkimustulosten käyttöön opinnäytetyötämme varten. Kyselylomakkeessa kerrotaan lisäksi se, että tulokset tulevat myös yhteisöllisen senioritalohankkeen käyttöön, mikäli sellainen käynnistyy. Erillisen tutkimusluvan hakemiselle ei ole tarvetta. Kyselyyn vastaavat henkilöt ovat aikuisia ihmisiä, joilla on täysimääräinen, absoluuttinen itsemääräämisoikeus. Kauppakeskuksessa toteutetulle kyselylle olemme pyytäneet luvan kauppakeskusjohtajalta puhelimitse toukokuussa 2016. Sovitut asiat, kuten päivämäärä ja arvioitu kauppakeskuksen tiloissa vietettävä aika, on vahvistettu sähköpostitse kauppakeskuksen markkinointipäällikön välityksellä. Kauppakeskusjohtaja on pyynnöstään saanut sähköpostitse tutkimuskyselymme nähtäväkseen.

6 KYSELYTUTKIMUKSEN TULOKSET

6.1 Vastaajien taustatiedot

Taustatietoina selvisi, että suurin osa vastaajista oli 68 - 77-vuotiaita, heitä ollessa yhteensä 17 henkeä. Vastaajista 13 oli 58 - 67-vuotiaita. Yli 78-vuotiaita vastaajia oli kaksi henkeä. Vastanneista 21 oli naisia ja 10 miehiä ja yksi vastaaja ei ilmoittanut sukupuoltaan (N=31).

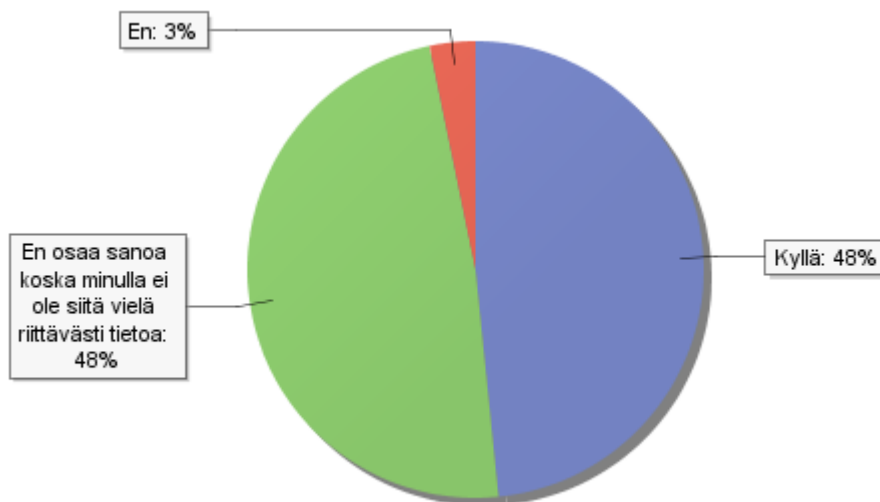
Kyselytutkimukseen osallistuneiden yleisin asumismuoto oli omakotitalo ja sen ilmoitti asumismuodokseen 17 vastaajaa. Kahdeksan ilmoitti asuvansa rivitalossa ja seitsemän kerrostalossa. Kukaan kyselyyn vastanneista ei asunut paritalossa. Kolme neljäsosaa vastaajista oli pohtinut asumismuotoaan seniori-iässä (N=32).

Kysyimme taustatiedoissa osallistujilta, ovatko he pohtineet millainen asumismuoto heillä voisi olla tulevaisuudessa. Vastaajista 24 ilmoitti jo pohtineensa asumistaan seniori-iässä ja kahdeksan ei vastaamansa mukaan ollut pohtinut asiaa vielä ollenkaan (N=32).

6.2 Kiinnostus ja sitoutuminen

Kyselytutkimukseen osallistuneista 15 vastasi, että he voisivat tulevaisuudessa ajatella asuvansa yhteisöllisessä senioritalossa. Ainoastaan yksi henkilö vastasi, ettei voisi ajatella sitä asumismuodokseen. 15 henkeä vastasi, ettei osaa sanoa, koska heillä ei ole asiasta vielä riittävästi tietoa. Yhteisöasuminen voisi siis kiinnostaa suurempaa osaa vastaajista, kun vain alle neljä prosenttia suhtautuu ajatukseen kielteisesti. Yhteisöllinen senioriasuminen ei ole riittävän tuttu käsite melkein 50 prosentille vastaajista. Tästä vastaajamäärästä voisi löytyä lisää kiinnostuneita, jos yhteisöasumisen pohjoismainen malli tulisi ihmisille tutummaksi käsitteeksi.

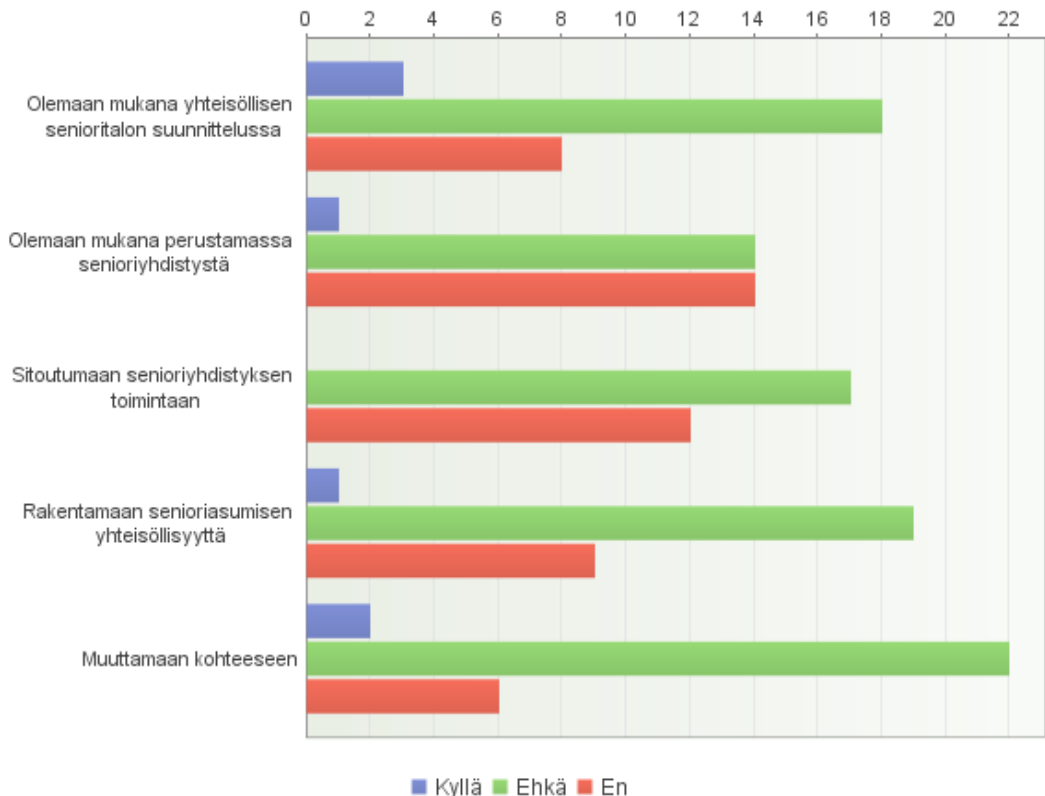
Ikäryhmittäin tarkasteltuna vastaajista suurin joukko, jotka voisivat tulevaisuudessa ajatella asuvansa yhteisöllisessä senioritalossa, oli 66 - 77-vuotiaat henkilöt. He muodostivat huomattavasti suurimman kyllä -vastanneiden ryhmän. Vastausten jakautuminen on esitetty kuvassa 1.

Kuva 1. Vastausten jakautuminen kysyttäessä voisivatko vastaajat tulevaisuudessa ajatella asuvansa yhteisöllisessä senioritalossa (N=31)

Senioriyhdistyksen perustaminen kiinnosti vain vähemmistöä vastaajista. Lähes 42 prosenttia vastasi, että he eivät ole kiinnostuneita senioriyhdistyksen perustamisesta ja saman verran vastaajista olisi ehkä kiinnostunut yhdistyksen perustamisesta (N=31). Senioriyhdistys olisi perustettava, jotta valmisteluhankehanke voisi toteutua. Kouvolan alueelta löytyi muutamia kiinnostuneita ihmisiä perustamaan senioriyhdistystä.

Vastaajista vain pieni vähemmistö oli valmiita sitoutumaan hankkeeseen. Suurin osa vastaajista oli epävarmoja sitoutumisestaan, erityisesti liittyen kohteeseen muuttamiseen, senioriasumisen yhteisöllisyyden rakentamiseen ja yhteisöllisen senioritalon suunnitteluun. Vastausten jakautuminen käy ilmi kuvassa 2.

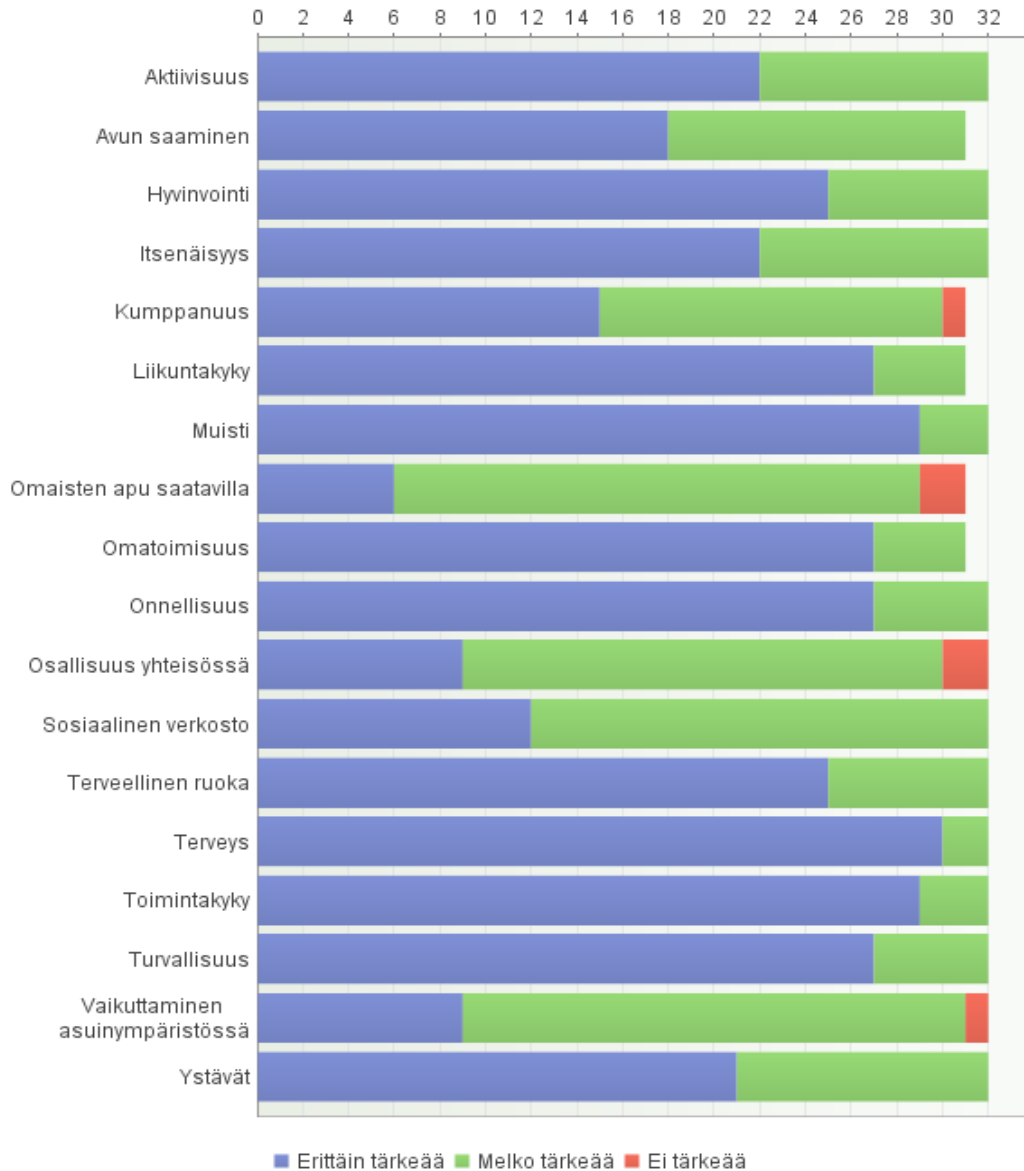
Kuva 2. Vastaajien valmius hankkeeseen sitoutumiseen (N=30)

Vastaajista suuri joukko ei ollut valmiita olemaan mukana perustamassa tarvittavaa senioriyhdistystä, eikä sitoutumaan sen toimintaan. Kaiken kaikkiaan kysymys tuotti enemmän kielteisiä, kuin myönteisiä vastauksia. Voisi siis ajatella, että alueen seniorit ovat kiinnostuneita kyseisestä asumismuodosta, mutta hyvin harva oli valmis tässä vaiheessa sitoutumaan valmisteluhankkeen kehittämiseen.

6.3 Ikääntyessä tärkeät tekijät

Selvitimme vastaajien mielestä heille ikääntyessä tärkeitä tekijöitä. Terveyttä pidettiin erittäin tärkeänä, samoin muistia ja liikunta- sekä toimintakykyä. Suuri

osa vastaajista piti ainoastaan melko tärkeänä omaisten avun saatavuutta sekä sosiaalista verkostoa taikka osallisuutta yhteisössä. Vastaukset näkyvät kokonaisuudessaan kuvassa 3.

Kuva 3. Ikääntyessä tärkeitä tekijöitä (N=32)

Hyvinvointi oli erittäin tärkeää 25 vastaajalle. Yhteisössä osallisena olemisen tai mahdollisuuden vaikuttaa asuinympäristössä koki erittäin tärkeänä yhdeksän. Omaisten avun saatavuus tai yhteisössä osallisena oleminen ei ollut tärkeää kahdelle vastaajalle.

6.4 Asuminen

Avoimeen kysymykseemme, mitä toiveita tai ajatuksia vastaajilla on seniori-ikäisen asumisesta, saimme 23 vastausta. Tärkeimpinä asioina nousi esille asumisen esteettömyys ja helppo liikkuminen, joita seitsemän vastaajaa piti seniori-ikäisen asumisessa oleellisena asiana. Esteettömyyden toive kerrottiin vastauksissa erityyppisin ilmaisin. Esteettömyydeksi tulkitsimme esimerkiksi ilmaisut hissi, portaattomuus ja liikuntarajoitteiden huomioiminen. Omassa kodissa asumisen toive oli myös esitetty erilaisilla tavoilla, esimerkiksi ilmaisun *omissa oloissa* tulkitsimme toiveeksi omassa kodissa asumisesta. Taulukossa 1 on käsitteitä teemoittain ja niiden eri ilmaisuja.

Taulukko 1. Avoimen kysymyksen vastauksissa esiintyviä ilmaisuja teemoittain (N=23)

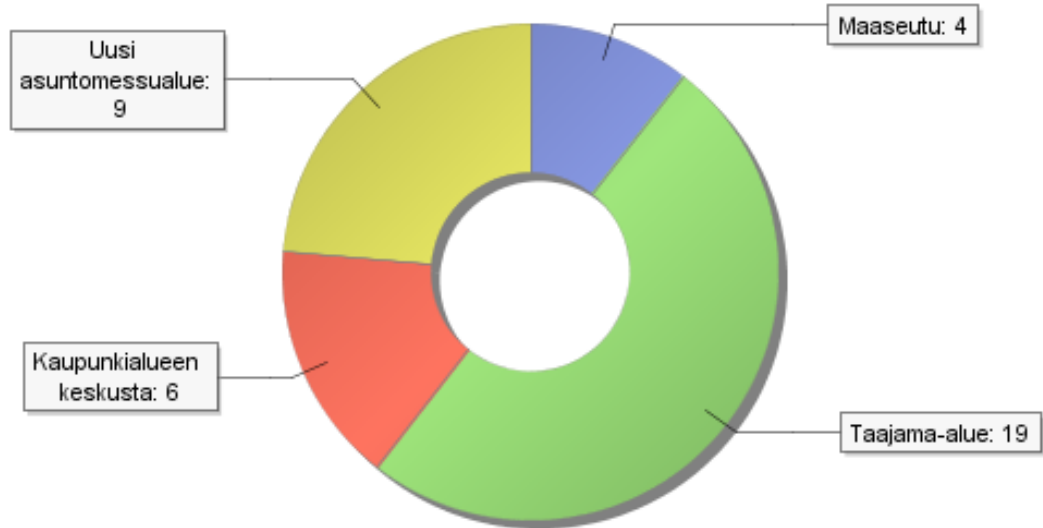
<u>Esteettömyys</u>	<u>Oma koti</u>	<u>Palvelut</u>	<u>Harrastus</u>
Hissi	Oma asunto	Palvelut lähellä	Harrastusmahdollisuuksia
Helppo liikkuvuus	Omissa oloissa	Palveluntarjonta	Harrastustilat
Esteetön liikkuvuus	Kotona	Lähellä palveluita	Tilat harrastuksille
Ei portaita	Oma koti	Muut päivittäiset palvelut	
Esteetön ympäristö	Omassa asunnossa	Palvelujen ostomahdollisuus	
Esteetön liikkuminen			
Huomioidaan liikuntarajoitteet			

Viisi henkilöä vastaajista toivoi mahdollisuutta asua omassa kodissaan mahdollisimman pitkään, samoin palveluiden saatavuutta kodin läheltä toivoi viisi vastaajaa. Harrastusmahdollisuudet mainittiin kolmesti, ja yksityisyyttä arvosti kaksi vastaajaa. Seniori-ikäisen asumiseen liittyvän turvallisuuden otti esille kaksi vastaajaa.

6.5 Asuinalueen merkitys

Selvitimme myös seniori-ikäisten mielipiteitä erilaisten asuinalueiden välillä. Taajama-alueella asuminen oli selkeästi eniten kiinnostava asuinalueena. Vähiten kiinnostavaksi sen sijaan koettiin maaseutu. Kaupunkialueen keskusta asuinalueena kiinnosti lähes yhtä vähän kuin maaseutu. Jotkut vastaajista olivat valinneet kaksikin itseään kiinnostavaa vaihtoehtoa, esimerkiksi yhtä

heistä kiinnosti sekä maaseutu että uusi asuntomessualue. Kuvassa 4 on esillä vastausten jakauma.

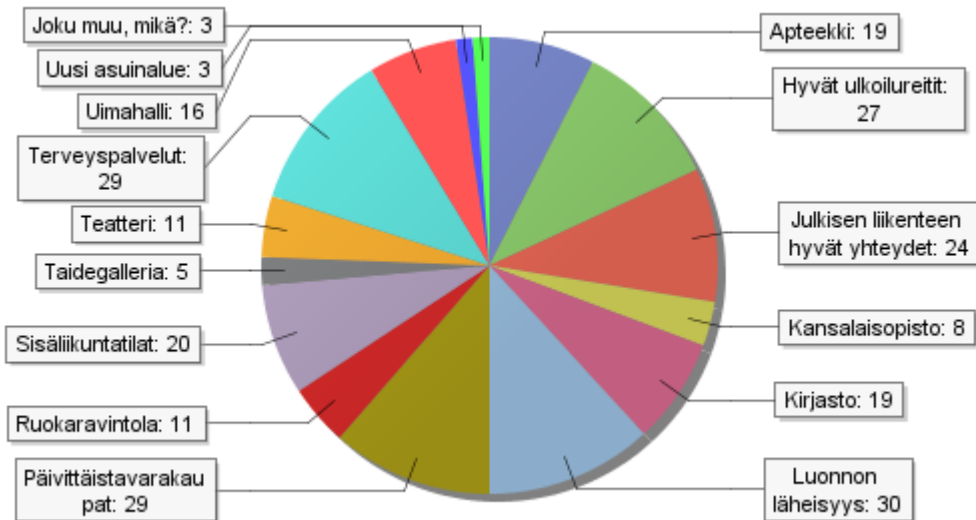

Kuva 4. Asuinalueen houkuttelevuuden jakautuminen vastaajien keskuudessa (N=31)

Uusi asuntomessualue olisi houkuttellut enemmän vain muutaman vastaajan mielestä maaseutuun tai kaupunkialueeseen verraten. Asuntomessualue oli asetettu kysymyksen yhdeksi vaihtoehdoiksi, sillä yhteisöllinen senioritalo on valmisteluhankkeessa ajateltu rakennettavaksi asuntomessujen näyttelykohteeksi.

6.6 Asuinympäristön tekijöiden vaikutus

Saadaksemme selville minkälaiset asuinympäristön tekijät vaikuttaisivat seniori-ikäisten asuinpaikan valintaan, esitimme monivalintakysymyksen asuinalueen houkuttelevuutta lisäävistä tekijöistä. Vastauksia oli antanut 32 henkilöä. Neljä suosituinta asuinympäristön valintaan vaikuttavaa tekijää olivat luonnon läheisyys, terveyspalvelujen sekä päivittäistavarakaupan läheisyys ja hyvät ulkoilureitit. Puiston läheisyys mainittiin avoimen kysymyksen vastauksissa, samoin kuntosali. Harrastusmahdollisuudet lähellä asuinpaikkaa, kuten esimerkiksi sisäliikuntatilat ja uimahalli, näyttivät pitävän houkuttelevana tekijänä noin puolet vastaajista, kansalaisopiston läheisyys kiinnosti heistä vain neljännestä. Kuvassa 5 ovat nähtävissä kaikkien annettujen vastausten määrät.

Kuva 5. Asuinalueen houkuttelevuutta lisäävät tekijät lähiympäristössä (N=32)

Kulttuuripalveluista kirjaston sijainti lähellä oli tärkeää yli puolelle vastaajista ja teatteri kiinnosti heistä noin kolmasosaa, kun taas esimerkiksi taidegallerialla oli merkitystä hyvin vähän. Hyvät yhteydet julkisella liikenteellä olivat asuinpaikan valintaan vaikuttava houkutteleva tekijä usealla vastaajalla. Avoimen kysymyksen vastauksissa oli mainittuna lisäksi turvallisuus.

6.7 Yhteisöllisyys

Avoimella kysymyksellä pyrimme selvittämään mitä yhteisöllisyys vastaajien mielestä tarkoittaa. Pyrimme myös saamaan tietoa siitä, mitä siihen heidän mielestään tulisi sisältyä. Kysymykseen vastasi 16 henkilöä.

Yhteisöllisyydellä tarkoitettiin vastaajien keskuudessa sosiaalisia suhteita, seuraa, yhdessä toimimista, yhdessä harrastamista, yhdessä suunnittelua sekä osallistumista yhteisiin asioihin. Yhteisöllisyyden nähtiin myös olevan muiden auttamista, auttamista vapaaehtoisesti, muiden huomioimista ja ryhmään, sekä yhteisöön kuulumista.

Yhteisöllisyyteen tulisi vastaajien mielestä sisältyä yhteisön jäsenten huomioiminen siten, että jokainen tuntee kuuluvansa siihen ja olevan yksilönä tärkeä. Siihen tulisi sisältyä myös sopu ihmisten kanssa ja erilaisuuden hyväksyminen. Myös sopu ympäristön kanssa katsottiin kuuluvan siihen.

Yhteisöllisyyden nähtiin muodostuvan ihmisistä ja ympäristöstä sekä monipuolisesta asukaskunnasta. Yhteisöllisyyttä verrattiin myös yhdistystoimintaan. Yksityisyyden säilyminen yhteisössä oli myös mainittu.

7 JOHTOPÄÄTÖKSET

7.1 Kiinnostus yhteisöllistä senioriasumista kohtaan

Ikäihmisen tulevaisuuden asuminen -kirjallisuuskatsauksen mukaan seniori-ikäisen asumisen suunnittelua lykätään usein eteenpäin (Hämäläinen ym. 2013, 38), mutta moni kyselytutkimukseen vastanneista on pohtinut jo seniori-ikäisen asumismuotoaan. Kyselytutkimuksen tulosten mukaan seniori-ikäisiä kiinnostaa yhteisöllinen senioriasuminen, mutta samoissa määrin yhteisöasuminen on vieras käsite. Lähes puolet vastaajista eivät tunteneet riittävän hyvin käsitettä yhteisöllinen senioriasuminen, osatakseen ajatella sitä vaihtoehdoksi itselleen. Aktiivisten Seniorien Loppukiri-hankkeen aikaan monilla kiinnostus yhteisölliseen senioritaloon heräsi eläkeiän lähestyessä ja moni kiinnostuneista oli naisia (Dahlström & Minkkinen 2009, 62). Kyselytutkimuksemme mukaan naisista melkein 40 prosenttia ja miehistä yli 65 prosenttia voisi kuvitella asuvansa tulevaisuudessa yhteisöllisessä senioritalossa.

Kyselytutkimuksen tulos myötäilee KÄKÄTE-tutkimuksen tulosta, jonka mukaan 75 - 80-vuotiaista suurin osa suhtautuu myönteisesti yhteisöllistä asumismuotoa kohtaan. Kyseisen tutkimuksen mukaan maaseudulla puolisonsa kanssa asuvat, sekä Itä-Suomessa asuvat henkilöt suhtautuvat yhteisöasumiseen myönteisemmin. (KÄKÄTE 2012.) Ikääntyminen ja asuminen 2012 -tutkimuksessa 55-74-vuotiaista vastaajista kahdeksan prosenttia on kiinnostunut yhteisöllisestä asumismuodosta. (Ikääntyminen ja asuminen 2012.). Kyselytutkimuksen tuloksen mukaan Kouvolan alueen 58 - yli 78-vuotiaista noin 47 prosenttia voisi tulevaisuudessa ajatella asuvansa yhteisöllisessä senioritalossa.

Tutkimustuloksemme mukaan vastaajista suurin ryhmä, jotka voisivat tulevaisuudessa ajatella asuvansa yhteisöllisessä senioritalossa, on 68 - 77-vuotiaat. Tästä vastaajaryhmästä kymmenen henkilöä asuu tällä hetkellä omakotitalossa ja heistä seitsemän voisi ajatella asuvansa tulevaisuudessa yhteisöllisessä senioritalossa. 58 - 67-vuotiaista kuuden henkilön nykyinen asumismuoto on omakotitalo ja heistä kolme voisi tulevaisuudessa kuvitella asuvansa

yhteisöllisessä senioritalossa. Näiden tulosten valossa ei kuitenkaan voi päätellä, että omakotiloasujat olisivat kiinnostuneempia yhteisöasumisesta, vaikka tarkastellessa 58 - 67-vuotiaiden vastauksia näin voisi päätelläkin. Jotta tulos olisi merkittävä, vastaajaryhmän pitäisi olla huomattavasti suurempi, eikä yksittäisten vastaajien mielipiteet vaikuttaisi niin suuresti lopputulokseen.

Yhteisöasumisesta kiinnostuvien vastaajien määrä voisi nousta, kun vain alle neljä prosenttia suhtautuu ajatukseen omalla kohdallaan kielteisesti. Yhteisöllinen senioriasuminen ei ole riittävän tuttu käsite melkein 50 prosentille vastaajista. Tästä vastaajamäärästä voisi löytyä lisää kiinnostuneita, jos yhteisöasumisen pohjoismainen malli tulisi ihmisille tutummaksi käsitteeksi.

Yhteisöllistä asumismuotoa kohtaan saattaa olla ennakkoluuloja ja vääriä uskomuksia. Esimerkiksi Aktiiviset Seniorit kohtasivat ennakkoluuloja siitä, että suomalaisessa kulttuurissa yhteisöasuminen ei onnistu. Myös yhteisöllisyyden merkitys oli monelle vieras ja ulkopuoliset henkilöt saattoivat nimittää asumismuotoa kommuuniksi tai kolhoosiksi. Moni epäili yhteisöllisyyden epäonnistuvan ja asukkaiden riitautuvan, lisäksi työtehtävien raskaus epäilytti. (Dahlström & Minkkinen 2009, 133.) Kyselytutkimuksemme vastanneilla saattoi olla vastaavia ennakkoluuloja. Yhteisöasuminen on suurelle osalle senioreista vieras käsite, jolloin heillä ei todennäköisesti ole tietoa siitä, miten yhteisöllisyys ja yksityisyys toteutuvat. Tällöin voisi pohtia, pelkäävätkö vastaajat yksityisyyden menettämistä.

7.2 Kiinnostus senioriyhdistyksen perustamiseen

Hankkeen vaatiman senioriyhdistyksen perustaminen kiinnostaa varmuudella muutamia henkilöitä ja suurta osaa ehkä. Kyselytutkimuksen tulos ei kerro, miten ehkä-vastanneet henkilöt reagoisivat, jos joku muu perustaisi senioriyhdistyksen. Syitä siihen, miksi niin suuri osa senioreista ei ole varmoja kiinnostuksesta, ei selvitetty kyselytutkimuksella. Voisi ajatella, että senioriyhdistyksen perustaminen saattaa pelottaa osaa vastaajista tai se voi tuntua liian työläältä. Kyselyn tulokset eivät paljasta sitä, voisiko ehkä-vastanneet olla kiinnostuneita liittymään senioriyhdistykseen, jos joku muu aktiivinen henkilö tai henkilöt perustaisivat yhdistyksen. Senioriyhdistyksen perustamiseen ei tarvittaisi kuin

yksi tai useampi aktiivinen seniori. Esimerkiksi Aktiiviset Seniorit Ry:n pani alulle neljä henkilöä ja yhdistyksen perustamisen aikaan jäseniä oli alle 20 henkeä, eikä yhdistyksen toimintaan lähtemisen lähtökohta ollut aiempi ystävyys, vaan yhteinen ajatus hankkeesta (Dahlström & Minkkinen 2009, 32, 41).

Kyselyyn vastanneista vain yksittäiset henkilöt ovat valmiita sitoutumaan hankkeen toimintaan erilaisissa asioissa. Tämän tuloksen valossa hankkeen käynnistyminen vaikuttaa heikolta. Alueella on kuitenkin kiinnostusta yhteisölliseen senioriasumiseen ja muutamia senioriyhdistyksen perustamisesta kiinnostuneita. Hankkeen näkyväksi tekemisellä ja pohjoismaisen yhteisöasumisen mallin esittelyllä valmisteluhankkeella saattaisi olla mahdollisuudet toteutua. Aktiiviset Seniorit Ry hankki uusia jäseniä säännöllisillä jäsenilloilla ja tiedottamalla hankkeesta ja lehtiartikkelit saavuttivat suuren yleisön (Dahlström & Minkkinen 2009, 33, 43).

Syitä sille, miksi seniorit eivät ole valmiita sitoutumaan voi olla monia. Pääsyyinä voisi ajatella olevan valmisteluhankkeen heikko tiedotus ja hankkeen edetessä siintävä suuri taloudellinen sitoutuminen. Valmisteluhanke ei tavoittanut suurinta osaa alueen senioreista. Pohdittavaksi jää se, olisiko kiinnostuneita senioreita löytynyt enemmän, jos valmisteluhanke olisi toiminut intensiivisemmin ja tiedottanut asiasta enemmän ja näkyvämmiin. Lisäksi uuden talon rakennuttaminen ja vanhan asunnon poismyynti saattoivat olla liian suuria taloudellisia uhkia monelle. Lisäksi pariskunnilla oli eroavia näkemyksiä siitä, miten he haluavat asua seniori-iässä. Moni myös pohti valmisteluhankkeen tilaisuudessa omaa valmiuttaan ja sopivuuttaan yhteisölliseen asumiseen. Syyt olivat usein samankaltaisia, kuin mitä Aktiiviset Seniorit Ry kohtasi. Tieto siitä, mitä pohjoismainen yhteisöasumisen malli tarkoittaa, jäi suurilta osin seniorien itse hankittavaksi.

Voi myös pohtia, voiko yhteisöllinen senioritalo lähteä alulle siten, kuten valmisteluhankkeessa ajateltiin. Muissa Suomessa menestyneissä hankkeissa kuten Aktiiviset Seniorit Ry:n Loppukirissä ja Koti kaupungissa -yhdistyksen Maltassa on ensin ollut hankkeesta kiinnostuneet ihmiset, jotka ovat lähteneet yhdessä suunnittelemaan yhteistä taloaan. Hankkeessa järjestys oli toinen: ensin ammattilaiset suunnittelivat taloa ja yrittivät löytää siihen sitoutuvia ihmisiä. Jyväskylän Tuulenkyän toteutus oli tässä suhteessa yhteneväinen valmisteluhankkeen kanssa ja Tuulenkyän yhteisöllisyys epäonnistui. Voikin pohtia,

kertooko tutkimustuloksemme ja työn teoriassa esitelty yhteisöllisyyden rakentuminen siitä, että ihmiset tarvitsevat yhteisen päämäärän, jonka eteen he tekevät yhdessä töitä.

7.3 Tärkeää ikääntyessä ja asumisessa

Tutkimuskyselyymme osallistuneet pitivät ikääntyessä terveyttä, toimintakykyä ja omatoimisuutta sekä muistin hyvänä säilymistä tärkeämpänä kuin sosiaalisia kontakteja. Tulosten perusteella kävi ilmi, että ikääntyessä tärkeäksi pidettyjä asioita koskevaan kysymykseen vastanneista kaikki miehet ja lähes kaikki naiset pitivät terveyttä erittäin tärkeänä ja pieni osa naisista melko tärkeänä. Eniten terveyden tärkeyttä painottivat 68 - 77-vuotiaiden ikäryhmä. Tuloksimme mukaan vaikuttaisi siis siltä, että esimerkiksi sosiaalinen verkosto, kumppanuus tai osallisuus yhteisössä eivät olleet vastaajien mielestä yhtä tärkeitä kuin terveys.

Sosiaalisten kontaktien merkitys vaihteli hiukan kahden ikääntymiseen liittyvän kysymyksemme kesken. Avoimen kysymyksen vastauksissa se näytti olevan tärkeämpää kuin valmiit vastausvaihtoehdot sisältävän kysymyksen vastauksissa. Avoimeen kysymykseen vastanneista puolet mainitsi sosiaaliset kontaktit, heistä yksi oli mies ja 10 naisia. Valmiiden vastausten kysymykseen sosiaalisen verkoston tärkeydestä vastanneista kolmannes piti asiaa erittäin tärkeänä, enemmistönä naiset joita oli yhdeksän miehiä ollessa kaksi. Ikäryhmittäin vastauksia antoivat saman verran 58 - 67 sekä 68 - 77-vuotiaat. Vastauksien perusteella voidaan päätellä, että naiset pitävät sosiaalista kanssakäymistä ikääntyessä tärkeämpänä kuin miehet. Tutkimuksissa on todettu, että yksinäisyyden tunteen kokeminen saattaa lisätä terveyden heikkenemisen riskiä (Kautiainen, Pitkälä, Routasalo, Savikko & Tilvis 2005, 5.) Sosiaaliset kontaktit olisivatkin näin ollen tärkeä tekijä yksinäisyyden tunteen välttämiseksi ikääntyessä ja yhteisöllinen asuminen voisi olla yksi keinoista vähentää yksinäisyyden kokemusta.

Turvallisuuden merkitys ikääntyessä tuli esille kahdesta eri kysymyksestä. Näissä turvallisuutta koskevissa vastauksissa, samoin kuin sosiaalisten kontaktin merkitystä kysyttäessä, vaikuttaa olevan myös vähän eroavuutta riip-

puen kysymyksen muodosta. Avoimissa vastauksissa 22 henkilöstä turvallisuuden mainitsi yksi mies ja kolme naista. Valmiiden vaihtoehtojen kysymyseen 32 vastanneiden joukosta turvallisuus oli erittäin tärkeää 19 naiselle ja seitsemälle miehelle. Jos katsomme valmiiden vastausvaihtoehtojen tuloksia, näyttää siltä, että turvallisuus olisi kaikista vastaajista 85 prosentille erittäin tärkeää. Eniten turvallisuuden erittäin tärkeäksi pitämistä vastaajista oli 68 - 77 vuotiaiden joukossa. Ikääntyminen ja asuminen 2012 -tutkimuksen mukaan ikääntyvistä 49 prosenttia pitävät asumisen turvallisuutta tärkeänä.

Seniori-ikäiset kyselyymme vastanneet pitivät melko tärkeänä asumisen ja ympäristön esteettömyyttä. Esteettömyyttä asumisessa toivoi 23 vastanneesta henkilöstä seitsemän, joista kolme kuuluivat ikäluokkaan 68 - 67 vuotta ja neljä ikäluokkaan 68 - 77 vuotta. Samankaltaisiin tuloksiin on päädytty Ikäihmisen tulevaisuuden asuminen -kirjallisuuskatsauksessa, jossa tutkimusten perusteella kerrotaan seniorien pitävän tärkeänä kodin ja ympäristön esteettömyyttä. Myös Ikääntyminen ja asuminen 2012 -tutkimuksessa asunnon esteettömyys oli tärkeä tekijä puolelle vastaajista. Samasta tutkimuksesta löytyi muitakin yhtäläisyyksiä tekemämme tutkimuskyselyn tuloksien kanssa, esimerkiksi hyvään asumiseen ikääntyessä nähdään kuuluvan oma rauha, lähellä olevat palvelut ja hyvät liikenneyhteydet.

Erilaisia asuinalueita, maaseutua, taajama-aluetta, kaupunkialuetta ja mahdollista uutta asuntomessualueita verrattaessa vastaajat näkivät mieluisimmaksi asuinalueeksi taajama-alueen. Taajama-alueen valitsi mieluisaksi yhdeksän henkilöä 58 - 67-vuotiaista, myös yhdeksän henkilöä 68 - 77-vuotiaista ja yksi ikäluokasta yli 78 vuotta. Miehiä näistä taajama-alueen kannattajista oli viisi ja naisia 14. Myös Ikäihmisen tukevaisuuden asuminen kirjallisuuskatsaus kertoo tutkimustuloksen mukaan kaupunkien keskustojen taikka kauppakeskusten viereisten asuinpaikkojen kiinnostavan palveluineen senioreita.

Palveluiden saatavuus asuinpaikan läheltä vaikuttaa tärkeältä seniori-ikäisten vastaajiemme keskuudessa. Kyselyssämme tuli ilmi, että tärkeimpien palveluiden joukossa olivat terveyspalvelut, päivittäistavarakauppa ja apteekki. Näiden kolmen palvelun läheisyyden koki tärkeimmäksi 68 - 77-vuotiaat. Terveyspalvelujen läheisyyden koki vastaajista tärkeäksi 20 naista ja kahdeksan miestä. Päivittäistavarakaupan läheisyyttä arvosti 19 naista ja yhdeksän miestä ja apteekin ollessa kyseessä 12 naista ja kuusi miestä. Ikääntyminen ja

asuminen 2012 -tutkimuksen tuloksissa esimerkiksi apteekin ja kaupan läheisyys oli vastaajista 55 prosentille tärkeää.

Ikäihmisen tulevaisuuden asuminen -kirjallisuuskatsauksessa ulkoilumahdollisuus nähdään yhtenä tärkeänä sosiaalisen verkoston ylläpitämisen keinona. Myös tutkimukseemme osallistujille oli asuinpaikan valintaan vaikuttavista tekijöistä tärkeimpien asioiden joukossa hyvät ulkoilureitit. Tähän kysymykseemme oli vastannut 32 henkilöä, ja heistä 27 mielestä asuinalueen houkuttelevuutta lisäsi hyvät ulkoilureitit ja 30 mielestä luonnon läheisyys. Eniten luonnon läheisyyttä ja ulkoilureittejä arvostivat vastaajista 68 - 77-vuotiaat. Aiemmin totesimme taajama-alueen valikoituneen asuinaluevaihtoehdoista seniori-ikäisille mielekkäimmäksi ja nämä tekijät, taajama-alue ja hyvät ulkoilureitit, limittyvät yhteen.

7.4 Vastaajien ajatuksia yhteisöllisyydestä

Ikäihmisen tulevaisuuden asuminen -kirjallisuuskatsauksessa kerrotaan tulevaisuuden asumiseen liittyvistä toiveista tehdyssä tutkimuksessa tulevan esille yhteisöllisyyden kaipuun, jolla tässä yhteydessä rinnastetaan turvallisuuden tunteen kokemiseen ja tunteeseen omasta tarpeellisuudesta. Opinnäytetyömme tutkimuskysymykseen yhteisöllisyydestä saimme samankaltaisia vastauksia, kuten yksilönä itsensä yhteisössä tärkeäksi kokemisen tuntemus ja ryhmään kuulumisen tuntemus.

Vastauksia saimme saman verran kahdesta ikäluokasta, 58 - 67 ja 68 - 77 vuotta, vastaajista oli miehiä neljä ja naisia 11. Tutkimuskyselymme vastauksien perusteella vaikuttaa siltä, että seniori-ikäiset näkevät yhteisöllisyytenä yhdessä toimimisen ja yhteisiin asioihin osallistumisen. Myös KÄKÄTE-projektin tutkimuksessa yhteisöllisyys nähtiin mahdollisuutena yhdessäoloon ja asukareiden hoitoon yhdessä.

8 POHDINTA

Opinnäytetyöpankista löydetty tutkimuksemme aihe vaikutti mielenkiintoiselta, mutta myös haastavalta. Kyseessä oli asia, joka ei ollut vielä konkreettinen:

tutkimuksellamme selviäisi, olisiko idea ja ajankohta yhteisöllisen senioritalon rakentamisesta otollinen tutkimusalueemme seniori-ikäisten keskuudessa.

Yhteisöllisestä asumisesta ei ollut löydettävissä kovin laajasti tutkimustietoa. Tämä aiheutti ajoittain haasteita opinnäytetyömme teoriaosuuden kirjoittamiselle. Tutkimuskyselyn laadinnalla oli kohdallamme keväällä liian kiire. Kiirettä aiheutti se, että yhteisöllisen senioriasumisen suunnitteluhankkeen ensimmäinen tiedotustilaisuus oli toteutettava jo kevään 2016 aikana ennen kesää ja lomakautta.

Kiireestä johtuen kysymykset olivat osittain huonosti laadittuja; esimerkkinä on kysymys yhteisöllisyydestä, joka sisältää itse asiassa kaksi kysymystä. Olisimmeko saaneet enemmän seniori-ikäisien näkemyksiä yhteisöllisyydestä, jos kysymyksen laadinta olisi onnistunut paremmin? Vaikka tutkimustuloksemme olivat monesti samansuuntaisia teorian kanssa, ne eivät olleet aina suoraan vertailukelpoisia. Esimerkiksi emme kysyneet suoraan kiinnostaako yhteisöllinen senioriasuminen, vaan kysyimme ”voisitko tulevaisuudessa ajatella asuvan yhteisöllisessä senioritalossa”. Tärkeä kyselystämme puuttumaan jäänyt tekijä oli yksinäisyys ja sen merkitys kokonaisvaltaiselle hyvinvoinnille ikääntyessä.

Hankkeen liikkuvuus myös hämmensi, sillä valmisteluhanke haki muotoaan ja mahdollisesti rakennettavan yhteisötalon muoto ja sijainti eivät olleet lukkoon lyötyjä. Tästä johtuen tutkimuskyselyn muotoilu aiheutti meille ongelmia. Saimme kuitenkin kaikkea kysymäämme tietoa hyödynnettyä.

Valmisteluhankkeen tarkoitus oli valmistaa talo ryhmärakennuttamisen periaatteella. Moni kyselytutkimukseen osallistunut seniori toi esille sen, että uuden talon rakennuttaminen olisi taloudellisesti riskialtista. Esimerkiksi Ruotsissa yhteisölliset talot ovat usein vuokra-asuntoja ja Tanskassa on paljon pientalorykelmiä. Olisiko esimerkiksi yhteisöllinen rivitalo kiinnostavampi vaihtoehto? Jos rakennuttaminen on monelle este, olisivatko he kiinnostuneita muuttamaan ulkopuolisen rakennuttajan valmistamaan taloon? Entä miten käy tällöin yhteisöllisyydelle? Olisiko yhteisöllisyyden mahdollista edes onnistua ilman työntekoa yhteisen talon valmistumisen eteen? Vaatiiko yhteisöllisyyden syntyminen ponnistelua yhteisen hyvän nimissä? Aiheesta kirjoitetut teokset puoltavat ainakin tätä seikkaa. Valmisteluhankkeen tyrehtyminen tarvittavan

kiinnostuksen puutteesta myös tukisi tätä teoriaa. Tarvittavaa me-henkeä, yhteisöllisyyttä, ei syntynyt ulkopuolisten toimijoiden innoittamana.

Saatujen tulosten perusteella kiinnostusta yhteisöllistä senioriasumista kohtaan ei syntynyt tällä kertaa riittävästi. Herääkin kysymys, miksei kyseinen asumismuoto ole innostanut suomalaisia samassa määrin pääkaupunkiseutua lukuun ottamatta, millä tavoin se on toteutunut tässä opinnäytetyössä esimerkeinä käytetyissä maissa muualla Euroopassa. Ovatko suomalaiset vieraantuneet yhteisöllisyydestä vai onko kyseessä pelko ”oman tontin” tai yksityisyyden menettämisestä? Toimiiko suomalaisten kesken paremmin esimerkiksi saman perheen eri sukupolvien yhteisöllinen asuminen vaikkapa paritalomallisesti?

Opinnäytetyön tekeminen valmisteluhankkeelle oli mielenkiintoista. Saimme käytännön kokemusta työskentelystä moniammatillisessa tiimissä ja opimme, kuinka projektityötä tehdään. Kyselytutkimuksellamme tavoitimme myös oikean ikäryhmän ja niiltä osin onnistuimme tutkimuksen teossa. Valmisteluhankkeessa työskentely opetti paljon. Näin jälkikäteen voimme pohtia, olisiko kiinnostuneita löytynyt enemmän, jos valmisteluhanke olisi informoinut näkyvämmiin yhteisöasumisen mallista. Lisäksi opimme, kuinka tärkeää riittävä tieto on.

Opimme paljon yhteisöllisyydestä, yhteisöasumisesta ja siitä, millaisia toiveita seniori-ikäisten asumiseen liittyy. Pohjoismainen yhteisöasumisen malli tuli tutuksi käsitteeksi mahdollisuuksineen ja haasteineen sekä yhteisön, että yksittäisen ihmisen kannalta tarkasteltuna. Pääsimme myös vierailemaan Aktiivisten Seniorien Kotisatama -talossa. Opimme teorian kautta, sekä haastatteleamalla Aktiivisia Senioreja, millaisia mahdollisuuksia yhteisöasuminen voi tarjota yksittäisen ihmisen sosiaaliselle verkostolle ja kuinka saman ikäisten seura saattaa olla torjumassa yksinäisyyttä.

Jatkotutkimusmahdollisuuksien aiheita näkisimme työmme pohjalta löytyvän kaksi. Ensimmäinen aihe voisi olla yhteisöllisyys ja sen merkitys seniori-ikäisten keskuudessa yksinäisyyden vähentämiseksi, sitä myötä sen merkitys terveyden ja toimintakyvyn säilymiselle. Toinen aihe voisi olla tutkia, olisivatko seniorit kiinnostuneita muun tyyppisestä kuin omistuspohjaisesta yhteisöllisestä asumismuodosta.

Kaiken kaikkiaan ikääntyvien tulevaisuuden asuminen on ajankohtainen aihe. On tärkeää pohtia innovatiivisesti uudenlaisia asumisen muotoja, joilla pystyttäisiin vastaamaan tulevaisuuden seniorien tarpeisiin. Olisi pohdittava laajasti yhteiskunnallisella tasolla, millä tavoin asuminen voisi olla tukemassa suotuisaa vanhenemista ja mahdollistamassa arvokkaan, autonomisen vanhenemisen toteutumista.

LÄHTEET

- Alastalo, H. & Noro, A. 2014. Vanhuspalvelulain 980/2012 toimeenpanon seuranta. Terveiden ja hyvinvoinnin laitoksen julkaisuja 2014:13. Saatavissa: https://www.julkari.fi/bitstream/handle/10024/116772/URN_ISBN_978-952-302-169-3.pdf?sequence=1 [viitattu 8.12.2016].
- Dahlström, M. & Minkkinen, S. 2009. Loppukiri. Vaihtoehtoista asumista seniori-iässä. Helsinki: WSOY.
- Durrett, C. 2009. The senior cohousing handbook. 2. painos. New Society Publishers.
- Gerontologian tutkimuskeskus. 2016. Ajankohtaista. Hyvän asuintalon suunnittelu mahdollistaa ikääntyneiden liikkumisen ulkona. Saatavissa: <http://www.gerec.fi/ajankohtaista/tutkimusjulkaisu-hyva-asuintalon-suunnittelu-mahdollistaa-ikaantyneiden-liikkumisen-ulkona> [viitattu 12.1.2017].
- Heikkilä, T. 2014. Tilastollinen tutkimus. 9. uudistettu painos. Helsinki: Edita Publishing Oy.
- Helminen, M. & Vahtera, L. Haastattelu 4.2.2016. Helsinki: Yhteisöllinen senioritalo Kotisatama.
- Hirsjärvi, S., Remes, P. & Sajavaara, P. 2009. Tutki ja kirjoita. 15. uudistettu painos. Helsinki: Tammi.
- Hyyppä, M. 2002. Elinvoimaa yhteisöstä. Sosiaalinen pääoma ja terveys. Jyväskylä: PS-kustannus.
- Hyyppä, M. 2005. Me-hengen mahti. Jyväskylä: PS-kustannus.
- Hämäläinen, P., Kojo, H., Lanne, M., Reisbacka, A. & Rytönen, A. 2013. Ikäihmisen tulevaisuuden asuminen. Kirjallisuuskatsaus. Saatavissa: <http://www.vtt.fi/inf/pdf/technology/2013/T79.pdf> [viitattu 21.11.2016].
- Ikääntyminen ja asuminen. 2012. KIRA-foorumi & KÄKÄTE-projekti. Ikääntyminen ja asuminen 2012 -tutkimus. Saatavissa: http://www.ikateknologia.fi/images/stories/Julkaisut/Ikaantyminen_ja_asuminen-tutkimus_2012/Ikaantyminen_ja_asuminen_2012_KIRA_KAKATE_55_74.pdf [viitattu 3.11.2016].
- Jyväskylän yliopisto. Oppiaineet. Gerontologia ja kansanterveys. Saatavissa: <https://www.jyu.fi/sport/laitokset/terveys/oppiaineet/tge> [viitattu 12.1.2017].
- Kananen, J. 2014. Laadullinen tutkimus opinnäytetyönä. Jyväskylä: Jyväskylän ammattikorkeakoulu.
- Kautiainen, H., Pitkälä, K., Routasalo, P., Savikko N. & Tilvis, R. 2005. Psykososiaalisen ryhmäkuntoutuksen vaikuttavuus. Ikääntyneiden yksinäisyys. Geriatrisen kuntoutuksen tutkimus- ja kehittämishanke. Vaajakoski: Gummerus Kirjapaino Oy.
- Korpela, S. 2014. Yhteinen talo – Ryhmärakennuttaminen ja yhteisöasumisen pohjoismainen malli. Helsinki: Into Kustannus Oy.

- Kyamk. 2014. KymiDesign&Business. Kymenlaakson ammattikorkeakoulu. Saatavissa: <http://www.kyamk.fi/Ty%C3%B6el%C3%A4m%C3%A4lle/Projektit/KymiDesign%26Business/> [viitattu 28.11.2016].
- KÄKÄTE. 2012. Ikäteknologian internetsivut. Lehdistötiedote 14.11.2012. Saatavissa: http://www.ikateknologia.fi/images/stories/Julkaisut/Ikaantyminen_ja_asuminen-tutkimus_2012/Lehdistotiedote_KAKATE_ikaantyminen_ja_asuminen_2012.pdf [viitattu 27.10.2016].
- Moilanen, P. & Räihä, P. 2015. Merkitysrakenteiden tulkinta. Teoksessa: Ikkunoita tutkimusmetodeihin 2, toim. Aaltola, J. & Valli, R., 67.
- Mitä toimintakyky on. 2016. Terveystieteiden tutkimuskeskus. Päivitetty 4.10.2016. Saatavissa: <https://www.thl.fi/fi/web/toimintakyky/mita-toimintakyky-on> [viitattu 21.11.2016].
- Mäki-Petäjä-Leinonen, A. 2013. Ikääntymisen ennakointi. Vanhuuteen varautumisen keinot. BALTO Print: Talentum Media Oy.
- Senioritaloyhdistys Aikalisä ry. 2014. Senioritaloyhdistys Aikalisä ry:n internetsivut. Päivitetty 20.05.2014. Saatavissa: http://www.senioritaloaikalisä.fi/?page_id=24 [viitattu 1.11.2016].
- Sommar, H. 2012. Yhteisöllinen asuminen on Suomessa yhä harvinaista. Ylen internetsivut. Päivitetty 20.4.2012. Saatavissa: <http://yle.fi/aihe/artikkeli/2012/03/14/yhteisollinen-asuminen-suomessa-yha-harvinaista> [viitattu 27.3.2016].
- Suomen virallinen tilasto. 2012. Väestöennuste. Tilastokeskuksen julkaisuja. 2012:9. Helsinki: Tilastokeskus. Saatavissa: http://tilastokeskus.fi/til/vaenn/2012/vaenn_2012_2012-09-28_tie_001_fi.html [viitattu 29.11.2016].
- THL. 2016. Toimintakyvyn ulottuvuudet. Terveystieteiden tutkimuskeskus. Saatavissa: <https://www.thl.fi/fi/web/toimintakyky/mita-toimintakyky-on/toimintakyvyn-ulottuvuudet> [viitattu 7.12.2016].
- Tietoa KÄKÄTE-projektista. KÄKÄTE-projekti. Ikäteknologia. Saatavissa: <http://www.ikateknologia.fi/fi/tietoa-kakate-projektista.html> [viitattu 27.10.2016].
- Tuomi, J., Sarajärvi, A. 2009. Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi. 8. uudistettu painos. Helsinki: Tammi.
- Valli, R. 2015. Paperinen kyselylomake. Teoksessa Ikkunoita tutkimusmetodeihin 1, toim. Aaltola, J. & Valli, R., 84 - 93.
- Vehkalahti, K. 2008. Kyselytutkimuksen mittarit ja menetelmät. Helsinki: Tammi.
- Välikangas, K. 2009. Yhteisöllisyyttä, laatua ja vaihtoehtoja. Ikääntyneiden välimuotoisen asumisen ratkaisuja Ruotsissa, Norjassa, Tanskassa ja Hollannissa. Ympäristöministeriön julkaisuja. Saatavissa: https://helda.helsinki.fi/bitstream/handle/10138/38038/SY13_2009_Yhteisollisyytta%2c_laatua_ja_vaihtoehtoja.pdf?sequence=1 [viitattu 1.11.2016].
- Väestön ikärakenne 2016. Findikaattori. Päivitetty 1.4.2016. Saatavissa: <http://www.findikaattori.fi/fi/14> [viitattu 12.1.2017].

Yksin asuminen ja yksinäisyys yleisiä ikääntyessä. Suomen Mielenterveysseura. Suomen mielenterveysseura. Saatavissa: <http://www.mielenterveysseura.fi/fi/mielenterveys/ihmissuhteet/yksin-asuminen-ja-yksin%C3%A4isyys-yleisi%C3%A4-ik%C3%A4%C3%A4ntyess%C3%A4> [viitattu 26.3.2016].

Seniори-iän asuminen -kyselytutkimus

Seniори-iän asuminen

Kartoitamme Kouvolan ja lähialueen asukkaiden kiinnostusta yhteisölliseen senioriasumiseen.

Tämän kyselyn tuloksia käyttävät opinnäytetyössään Kyamk:n sosionomiopiskelijat Roosa Mäkelä ja Varpu Teikari.

Kyselyn avulla koottuja tuloksia käyttää myös "2019 Kouvolan Asuntomessut ja yhteisöllisen senioriasumisen valmisteluhanke".

Tähän kyselyyn vastaamalla annatte luvan tietojen käyttöön edellä mainitulla tavalla.

Käsitlemme vastauksianne täysin luottamuksellisesti.

Kysely

1. Ikä

- alle 48
- 48 - 57
- 58 - 67
- 68 - 77
- 78+

2. Sukupuoli

- Nainen
- Mies

3. Nykyinen asumismuotonne

- Kerrostalo
- Rivitalo
- Paritalo
- Omakotitalo

4. Oletteko pohtinut millainen voisi olla asumismuotonne seniori-iässä?

- Kyllä
- En

5. Minkälaisia asioita liittyy mielestänne hyvään ikääntymiseen?

---

6. Mitä ajatuksia tai toiveita Teillä on seniori-iän asumisesta?

---

7. Miten tärkeänä pidätte ikääntyessä seuraavia asioita?

	<u>Erittäin tärkeää</u>	<u>Melko tärkeää</u>	<u>Ei tärkeää</u>
Aktiivisuus	☐	☐	☐
Avun saaminen	☐	☐	☐
Hyvinvointi	☐	☐	☐
Itsenäisyys	☐	☐	☐
Kumppanuus	☐	☐	☐
Liikuntakyky	☐	☐	☐
Muisti	☐	☐	☐
Omaisten apu saatavilla	☐	☐	☐
Omatoimisuus	☐	☐	☐
Onnellisuus	☐	☐	☐
Osallisuus yhteisössä	☐	☐	☐
Sosiaalinen verkosto	☐	☐	☐
Terveellinen ruoka	☐	☐	☐
Terveys	☐	☐	☐
Toimintakyky	☐	☐	☐
Turvallisuus	☐	☐	☐
Vaikuttaminen asuinympäristössä	☐	☐	☐
Ystävät	☐	☐	☐

8. Mitkä asiat lisäävät asuinalueen houkuttelevuutta?

- Apteekki
  - Hyvät ulkoilureitit
  - Julkisen liikenteen hyvät yhteydet
  - Kansalaisopisto
  - Kirjasto
  - Luonnon läheisyys
  - Päivittäistavarakaupat
  - Ruokaravintola
  - Sisäliikuntatilat
  - Taidegalleria
  - Teatteri
  - Terveyspalvelut
  - Uimahalli
  - Uusi asuinalue

  - Joku muu, mikä?
-

9. Minkälainen asuinalue olisi mielestänne houkutteleva?

- Maaseutu
- Taajama-alue
- Kaupunkialueen keskusta
- Uusi asuinalue

10. Mitä yhteisöllisyys mielestänne tarkoittaa?

Mitä siihen mielestänne tulisi sisältyä?

---

11. Voisitteko tulevaisuudessa ajatella asuvanne yhteisöllisessä senioritallossa?

- Kyllä**
- En osaa sanoa koska minulla ei ole siitä vielä riittävästi tietoa**
- En**

12. Kiinnostaako Teitä olla mukana senioriyhdistyksen perustamisessa?

- Kyllä**
- Ehkä**
- Ei**

13. Olisitteko valmis seuraaviin asioihin?

	Kyllä	Ehkä	En
Olemaan mukana yhteisöllisen senioritalon suunnittelussa	☐	☐	☐
Olemaan mukana perustamassa senioriyhdistystä	☐	☐	☐
Sitoutumaan senioriyhdistyksen toimintaan	☐	☐	☐
Rakentamaan senioriasumisen yhteisöllisyyttä	☐	☐	☐
Muuttamaan kohteeseen	☐	☐	☐

Kiitos ajastanne!

Liite 1/7

Mikäli olette kiinnostunut:

- olemaan mukana yhteisöllisen senioritalon suunnitteluvaiheessa

ja / tai

- olemaan mukana senioriyhdistyksen perustamisessa ja toiminnassa pyydämme Teitä ystävällisesti täyttämään seuraavan sivun yhteystietolomakkeen.

Kyselyn tuloksia käyttävät opinnäytetyössään Kyamk:n sosionomiopiskelijat Roosa Mäkelä ja Varpu Teikari sekä

"2019 Kouvolan Asuntomessut ja yhteisöllisen senioriasumisen valmisteluhanke".

Yhteystietomme:

roosa.makela@student.kyamk.fi

varpu.teikari@student.kyamk.fi

Käsitlemme vastauksianne ja yhteystietojanne täysin luottamuksellisesti.

Mikäli palautatte kyselyn ennakkomaksetussa palautuskuoressa, pyydämme ystävällisesti postittamaan kyselyn 9.5.2016 mennessä.

14. Yhteystietonne:

Etunimi

Sukunimi

Matkapuhelin

Sähköposti

Postinumero
